

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

**Основне карактеристике тероризма и угроженост
безбедности Републике Србије тероризмом**

-мастер рад-

Ментор:

Проф. др Војислав Ђурђић

Кандидат:

Александар Стојановић

Број индекса: М013/15-УП

Ниш, 2016.

САДРЖАЈ

Увод.....	01
ТЕОРИЈСКИ ОКВИР.....	03
1. Настанак и развој тероризма.....	03
2. Појмовно одређење тероризма.....	04
3. Основне карактеристике тероризма.....	06
4. Међународни документи о тероризму.....	07
5. Кривично-правни аспект тероризма.....	09
6. Кривично-процесни аспект тероризма.....	10
7. Организациона структура терористичких организација.....	11
II ТЕРОРИЗАМ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ.....	14
1. Угроженост безбедности Републике Србије тероризмом.....	14
2. Албански тероризам на Косову и Метохији.....	18
2.2.1. Карактеристике деловања АНА.....	23
2.2.2. Подаци о жртвама тероризма на КиМ.....	27
2.2.3. Повезаност организованог криминала са тероризмом на КиМ.....	28
3. Одбрана Републике Србије.....	35
3.3.1. Основни принципи противтерористичке борбе Србије.....	36
3.3.2. Снаге за одбрану Србије од тероризма.....	37
3.3.3. Функционисање одбране Републике Србије од тероризма.....	38
III ЕМПИРИЈСКО ИСТРАЖИВАЊЕ.....	41
1. Опис истраживања.....	41
2. Предмет истраживања.....	42
3. Циљеви и задаци истраживања.....	43
4. Хипотезе које су проверене истраживањем.....	43
5. Просторне и временске границе истраживања.....	44
6. Узорак и метод истраживања.....	44
7. Резултати истраживања.....	45
8. Обим и динамика терористичких напада.....	45
ЗАКЉУЧАК.....	53

ЛИТЕРАТУРА.....	54
САЖЕТАК.....	56
ABSTRACT.....	58
БИОГРАФИЈА СТУДЕНТА.....	59

Увод

“Тероризам је као куга из средњег века која плаши подједнаким интензитетом како лидере тако и грађане. То је зараза која се брзо шири без познатог лека за исцељење. Контролисање тероризма захтева нове механизме сарадње – како националне тако и међународне – које се крећу између обавештајне службе и полицијских агенција. Ефективна акција мора бити симултано нападачка и одбрамбена и да неизбежно захтева компромис са неким од грађанских слобода.”¹

Способност једне државе да у догледно време региструје и открије опасности које угрожавају или могу угрозити безбедност њених виталних вредности, представља веома важан предуслов постојања и развоја те државе или неке људске заједнице. С обзиром на искуствена сазнања о томе да се у својству носилаца угрожавања безбедности неке људске заједнице појављују њени чланови или чланови других људских заједница, с једне стране, и да могућности угрожавалаца најчешће нису исте, са друге стране, организовано отклањање постојећих и потенцијалних претњи подразумева нужну класификацију претњи и регистровање најопаснијих. На тај начин се обезбеђују услови за планирање и предузимање адекватних противмера, односно оптимална одбрана виталних вредности од свих облика угрожавања њихове безбедности.

На почетку 21. века највећи број држава савременог света у мањој мери је суочен са спољном оружаном претњом или агресијом. Државе су данас углавном заокупљене решавањем унутрашњих проблема и претњи, чији је основни облик испољавања не-смртоносни (не-оружани, не-војни). Међутим, како је већ наведено, уколико не буду спречене ове претње, могу бити погубне и често у толикој мери урушавајуће да прете и самом опстанку једне државе.

Носиоци тероризма, руковођени политичким мотивима, пројектују максималистичке циљеве и покушавају да их остваре применом специфичних стратегија и средстава. Карактеришу их потпуна аморалност и безобзирност, физичко насиље усмерено према пажљиво одабраним непосредним жртвама. Реч је дакле о безбедносним претњама које у највећој могућој мери угрожавају

---

¹ Из Резолуције Савета безбедности ОУН, А/РЕС/56/1, од 12. септембра 2001. године.

основна људска права и слободе, и уколико нападнута држава није способна да заштити своје грађане од тероризма, ризикује свој одрживи развој и угрожава регионалну и међународну безбедност. Такође је битно напоменути да у савременом свету не постоји држава која је у потпуности имуна на тероризам, посебно зато што носиоце тероризма карактерише транснационалност.

I ТЕОРИЈСКИ ОКВИР

1. Настанак и историјски развој тероризма

Тероризам као феномен настао је у давним временима и пратилац је целокупне људске историје. Историју људског друштва карактерише стална примена насиља. Луи Рене Брес истиче да је тероризам појава старија од античких цивилизација Грчке и Рима, наводећи при том убиство Цезара од стране Брута 44. године пре нове ере. Волтер Ласкер истиче да је тероризам увек био оправдан и прихватан као легитимно средство супротстављања тиранији и деспотизму, па се отуда његови корени могу наћи у античким временима. Убице тирана у античкој Грчкој и Риму су проглашаване националним херојима. Према Цицерону Римљани су тираноубиство сматрали за најсјајнији подвиг, посебно ако је убица био близак са тиранима. Зато су они изнад свега поштовали Брутову храброст, која их је спасила од самовоље Јулија Цезара.

Неки теоретичари сматрају да је тероризам настао када и класно друштво, односно држава као институција за заштиту интереса владајуће класе. Други га везују за Блиски исток и појаву верско-политичке секте у античком Јерусалиму. Роберт Фрајдлендер тврди да су групни тероризам као политичко оружје, први пут примениле исламске оружане групе које истовремено представљају прве оружане терористичке групе познате под именом Асасинс².

Тероризам као насиље које појединац користи у супротстављању држави дошао је до изражаја у средњовековном периоду. Такво насиље било је карактеристично за време владавина апсолутних монарха, као и у време последње фазе феудализма. Протести изражавају снаге које бране постојеће форме владања, као и снаге које заговарају радикалне реформе.

Међутим, када се разматра порекло тероризма, савремени теоретичари су склонили да његово исходиште, па и сам корен речи тероризам, проналазе у догађајима за време грађанске револуције у Француској.

Прва терористичка група је основана у Арабији пре више од 900 година. Они су обучавали младе људе да убијају, а најбољи ученици постајали су “фидаини-анђели смрти”.

---

² Реч арапског језика што у преводу значи „уживалац хашиша“

Политичке завере, а посебно индивидуалне терористичке активности – као средство политичке борбе – обележиле су руски револуционарни покрет у трајању од више од пола века (1825-1881).

Тек после 2. светског рата тероризам је почео нагло да доминира у односу на остале сложене облике политичког насиља, а у последњих неколико деценија постао је међународно зло, нарочито на Блиском и Средњем Истоку, Латинској Америци и Европи. Према подацима Француског института за технологију тероризам је 1968. године учествовао са 18% у свеукупном политичком насиљу у свету, а 1973. године чак са 46%. У периоду од 1977. до 1979. године, у Европи је извршено 225 терористичких акција, од тога 91% успешно по терористе. Постоји процена да је од 1970.-1980. године било 5525 терористичких акција широм света и да ће се такав тренд наставити и у будуће.³ С друге стране, у земљама Западне Европе и у неким другим земљама током 1999. године забележено је драстично смањење тероризма – што је последица усвајања и примењивања закона против тероризма.

2. Појмовно одређење тероризма

Посебна залагања у борби против тероризма међународна заједница је начинила после напада организације Ал Каида на Светски трговински центар 11. септембра 2001. године. Савремена наука улаже велике напоре да изведе опште прихватљиву дефиницију тероризма. Међутим, и поред тога што тероризам представља праву претњу савременој цивилизацији, политика многих моћних држава избегава дефинисање појма тероризма. Разлог тога је што многе моћне државе користе тероризам када треба без ангажовања сопствених војних снага изазвати сукобе и нестабилност у регионима.

Појам тероризам⁴, код аутора који се баве овом облашћу, није једнозначан, односно колико има аутора, толико има дефиниција тероризма. Веома су ретки покушаји потпуног теоријског уобличавања његовог дефинисања у којима се полази од узрока, карактеристика и законитости развитка.

Анализирајући неке од постојећих дефиниција примећује се да већина њих површно разматра тероризам као друштвену појаву, прилагођавајући дефиницију сопственим интересима или интересима других група.

---

³ Милошевић, М.: Тероризам као кривично правна категорија.

⁴ Реч тероризам у данашњем значењу користи се од пада Француске револуције Робеспјера 1794. године.

Приликом дефинисања појма тероризам неопходно је почети од термина *терор*⁵. Појам терор у политичком смислу подразумева акцију насиља које се предузима ради засташивања народа, сламања отпора и одржања власти тоталитарног режима. Терор значи страх, ужас, страховладу, политичко насеље. Због неких заједничких својстава долази до мешања појма терор и тероризам. Терор представља чврсто организовану власт где страх представља свакодневницу људског живота најширих слојева грађана.

Тероризам као појава има много скромније могућности од институционализованог терора. Он има мањи обим, усмерен је према појединцу или ужем кругу људи и организован је тако да минималним циљевима постигне крупне политичке ефекте.

Из многобројних дефиниција тероризма можемо издвојити следеће: *Тероризам је акт физичког насиља, чији је предмет изабран тако да изазива јаке психичке реакције, у првом реду страх, код ширег круга људи, у нади да ће оне помоћи да се одржи или промени понашање које је важно за постизање политичког циља.*⁶

У најширем политичком смислу тероризам је назив за *метод политичке борбе* за које је карактеристична *систематска употреба насиља* ради застрашивања противника и сламања његовог отпора.⁷

Тероризам је *плански акт насиља* који предузимају одређене друштвене групе с циљем очувања и освајања власти, односно тероризмом се с правом назива само онај терор који у свом бићу садржи социјално-психолошку, политичку компоненту.⁸

Основна обележја сваког терористичког акта су :

- употреба физичког насиља;
- политички карактер активности;
- изазивање страха и других психичких реакција;
- очекивани ефекти и реакције и
- циљно, планско и организовано деловање.

Као основни елементи појмовног одређења тероризма јављају се:

- насиље,

---

⁵ Француска реч *terreur*- сејање страха.

⁶ Димитријевић, В.

⁷ Савић, А.:Основи државне безбедности,ВШУП, Београд,1998.

⁸ Милошевић, М.:Тероризам као кривичноправна категорија, Безбедност.

- непоштовање основе хуманитарног права,
- непоштовање ограничености простора,
- публицитет који прати сваки терористички акт,
- средства масовних комуникација,
- притисак јавности на владу да попусти и
- преузимање одговорности за своја дела.

Носиоци тероризма и терора данас, у складу са начелом „*иза нас на десетине убијених, осакаћених и киднапованих а испред нас на стотине хиљада и милиона застрашених*“, применом његовог најстрашнијег облика (насумичног), чија је суштинска порука у томе да би свако свугде могао да постане следећа мета (жртва), често успевају да реализују важну фазу у функцији постизања крајњег циља, што веома забрињава. Њих за разлику од традиционалних терориста, који су сматрали да је масовно убијање противника контрапродуктивно за постизање крајњег циља, карактерише потпуна супротност, јер настоје да на што бруталнији начин убију што већи број његових припадника.

3. Основне карактеристике тероризма

При разматрању тероризма многи аутори тероризам сматрају *заменом за рат средствима политичког насиља*. Тероризам за разлику од рата не изазива тако снажну реакцију међународне заједнице као што то чини рат, што га чини посебно погодним. При том организација, покрет или држава могу остварити свој циљ, а да акт и последице приписују само непосредним извршиоцима. Тероризам као политички и насилнички акт одликује се неким карактеристикама.

Свакако најважнија карактеристика тероризма је *акт преношења одређене поруке*, с обзиром да сам по себи не може произвести никакве друштвене промене. Порука говори о циљевима деловања, као и о намерама извршиоца терористичког акта. Зато терористи увек преузимају одговорност за извршено дело.

Друга битна карактеристика тероризма јесте *страх или изазивање страха*. На тај начин се изазивају јаки психолошки ефекти који, према процени терориста превазилазе његове рушилачке могућности.

Следећа карактеристика тероризма јесте **аморалност самог чина**. Терористи не делују по нормама међународног права, већ према сопственом систему вредности. Тако они своје деловање правдају *природним правом* да свим средствима остваре циљеве.

Тероризам представља кривично дело, и он је **правом забрањен акт**.

Осим наведених карактеристика, значајне су и следеће:

- **Политички мотивисана намера** – подразумева свест како о политичким циљевима, тако и о средствима којима се они могу остварити.
- **Организованост** – карактеристично је формирање терористичких организација у којима се на идеолошким, религиозним, политичким и другим основама окупљају истомишљеници спремни на извођење терористичких аката.
- **Насилност и бруталност** – укључује велику употребу силе да би се постигло одређено понашање противно њиховој вољи, тј. да би се постигао одређени циљ. Бруталност је усмерена на објекат који посебно погађа психу људи, као што су стари, болесни и деца. Директно насиље карактерише напад на институције државе чије понашање жели да се промени, а индиректно насиље подразумева напад на недржавне институције (грађане, туристе и децу), чиме се жели изазвати страх, несигурност и неповерење код већег броја људи што за последицу може имати њихов притисак на саму власт да удовољи захтевима терориста.
- **Разноврсност објеката напада** – можемо указати да нема објекта који не може бити мета терористичке акције (од дипломатских представништва до разних државних институција...).
- **Економичност** – циљ терориста је да са што мање људи и средстава, остваре што крупније политичке резултате.

4. Међународно-правни документи о тероризму

Тероризам је инхерентно међународан који укључује грађане и територије више од једне земље. У ери глобализације и све веће међузависности, готово свака значајнија терористичка кампања има међународне димензије, чак и кад је усмерена против одређене владе на властитој територији. Још једна манифестација међународне димензије је непрекидна потрага терористичких

група и држава за политичком потпором сличних група у иностранству и постојање билатералне сарадње екстремистичких група укључених у тероризам и држава које их спонзоришу и подржавају.

Напори на развијању међународне сарадње против тероризма постоје од тридесетих година двадесетог века. Убиство југословенског краља Александра и француског министра спољних послова у Марсеју 1934. довело је до француског предлога да се успостави Међународни кривични суд који би судио терористичким криминалцима. На конференције Лиге народа у Женеви 1937. усвојене су две конвенције.

УН-ова *Конвенција о спречавању и кажњавању злочина геноцида*(1948) забрањује убијање, наношење тешких повреда или тешког духовног стреса члановима неке националне, расне, етничке или религијске групе. Ова конвенција представља забрану терористичког насиља, било да га чине државе, фракције или појединци. УН-ова *Декларација о принципима међународног права у погледу пријатељских односа и сарадње међу државама*(1970) државе обавезује да се уздрже од организовања, помагања и суделовања у унутрашњим сукобима или терористичким чинима у другим државама.

На скупштини УН-а 1973. усвојена је *Конвенција о спречавању и кажњавању злочина против међународно заштићених особа, укључујући дипломате*, и ту конвенцију ратификовао је велики број држава чланица да ступи на снагу. Затим је усвојена и *Токијска конвенција о казним делима и неким другим делима почињеним у ваздухопловима* (1963).

УН су предузеле иницијативу за потписивањем две нове конвенције о тероризму, *Међународна конвенција за спречавање терористичких бомбашких напада*(1998) и друга, намењена борби против терористичке финансијске инфраструктуре, *међународна конвенција за спречавање финансирања тероризма*(1999). Најамбициознији покушај европске сарадње на правној основи је *Конвенција о спречавању тероризма*.

Ако међународна заједница жели минимизирати успешност тероризма и максимизирати његову цену и рискантност, мора се омогућити извођење осумњичених пред суд чак и када побегну преко границе. Изручење је врло сложен и непредвидив поступак. Многе државе немају споразум о изручењу, а кад они и постоје, често искључују политичке преступе-појам политички често

се схвата врло либерално. Разлике у казненем законодавству, процедурама и правосудној традицији такође се морају узети у обзир.

5. Кривично-правни аспект тероризма

Данас тероризам представља једну од најозбиљнијих претњи како по безбедност друштва тако и цивилизације. Као доказ се јављају бројне активности и покушаји супротстављању тероризму на националном и међународном плану. Закон о изменама и допунама Кривичног законика Републике Србије⁹ резултат је прилагођавања међународним обавезама које је Србија преузела ратификацијом појединих међународних уговора. У члану 391. Кривичног законика одређено је кривично дело тероризма без обзира да ли је оно уперено против Републике Србије, међународне организације или неке стране државе. Ово кривично дело и са њим повезана кривична дела усклађена су са низом конвенција чији је заједнички циљ спречавање тероризма. Одредбама члана 391. Кривичног законика, као ново кривично дело тероризма предвиђено је да:

1) Ко у намери да озбиљно застраши становништво, или да принуди Србију, страну државу или међународну организацију да нешто учини или не учини, или да озбиљно угрози или повреди основне уставне, политичке, економске или друштвене структуре Србије, стране државе или међународне организације:

- нападне на живот, тело или слободу другог лица;
- изврши отмицу или узимање талаца;
- уништи државни или јавни објекат, саобраћајни систем, инфраструктуру укључујући и информационе системе, опште добро или приватну имовину на начин који може да угрози животе људи или да проузрокује знатну штету за привреду;
- изврши отмицу ваздухоплова, брода или других средстава јавног превоза или превоза робе;
- производи, поседује, набавља, превози, снабдева или употребљава нуклеарно, биолошко, хемијско или друго оружје, експлозив, нуклеарни или

---

⁹ Службени гласник РС, број 121/2012

радиоактивни материјал или уређај, укључујући и развој нуклеарног, биолошког или хемијског оружја;

- испусти опасне материје или проузрокује пожар, експлозију или поплаву или предузима друге општеопасне радње које могу да угрозе живот људи;
- омета или обустави снабдевање водом, електричном енергијом или другим основним природним ресурсом које може да угрози живот људи, казниће се затвором од 5 до 15 година.

2) Ко прети извршењем кривичног дела из става 1. овог члана, казниће се затвором од 6 месеци до 5 година.

3) Ако је при извршењу дела из става 1. овог члана наступила смрт једног или више лица или су проузроковали велика разарања, учинилац ће се казнити затвором најмање 10 година.

4) Ако је при извршењу дела из става 1. овог члана учинилац са умишљајем лишио живота једно или више лица, казниће се затвором најмање 12 година или затвором од 30 до 40 година.

У члану 393а Кривичног законика прописано је кривично дело терористичко удруживање које постоји ако се два или више лица удруже на дуже време ради вршења кривичних дела из чл.391. до 393. КЗ. За постојање кривичног дела неопходно је да су се најмање два лица удружила ради вршења терористичких кривичних дела на дуже време. Терористичко удруживање представља рану фазу извршења кривичног дела тероризма и једна од карактеристика је умишљај који прати идеју удруживања ради вршења терористичких дела.

Борба против тероризма не може се остварити само применом кривичних санкција, јер поред репресивних мера велики значај имају и превентивне мере, као и високи степен безбедносне културе становништва и реакција самог друштва на прве назнаке раних фаза кривичног дела тероризма.

6. Кривично-процесни аспект тероризма

Законом о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, корупције и других посебно тешких кривичних дела уређује се образовање, организација, надлежност и овлашћења државних органа и посебних организационих јединица државних органа, ради откривања, кривичног гоњења и суђења за кривична дела одређена овим законом.

Овај закон се примењује и за кривично дело тероризма (члан 391. Кривичног законика), кривично дело јавно подстицање на извршење терористичких дела, кривично дело врбовање и обучавање за вршење терористичких дела, кривично дело употреба смртоносне направе, кривично дело уништење и оштећење нуклеарног објекта, кривично дело финансирања тероризма и кривично дело терористичко удруживање. За поступање у предметима ових кривичних дела надлежно је Тужилаштво за организовани криминал. Ради обављања полицијских послова у вези са кривичним делима, образује се у оквиру Министарства надлежног за унутрашње послове Служба за сузбијање организованог криминала. Служба поступа по захтевима Тужиоца, у складу са законом. Министар надлежан за унутрашње послове може одредити да у спречавању и откривању кривичног дела тероризма учествује организациона јединица министарства надлежног за унутрашње послове-Жандармерија.

За поступање у предметима ових кривичних дела надлежан је Виши суд у Београду, као првостепени, за територију Републике Србије. За одлучивање у другом степену надлежан је Апелациони суд у Београду. Сукоб надлежности између ових редовних судова за поступање у предметима наведених кривичних дела решава Врховни касациони суд. У Вишем суду у Београду образује се Посебно одељење за поступање у предметима ових кривичних дела (Посебно одељење Вишег суда). У Окружном затвору у Београду основана је посебна јединица за издржавање притвора одређеног у кривичном поступку за наведена кривична дела (Посебна притворска јединица).

7. Организациона структура терористичких организација

Организациона структура терористичких организација увек је у функцији циљева организације, користећи при том утврђене методе и активности организације, остварује унапред задате и формулисане политичке циљеве. Као основна карактеристика свих терористичких организација јесте да су то илегалне организације¹⁰, чије деловање и постојање указује на повећан степен друштвене повредљивости. У већини случајева, терористичке организације

---

¹⁰ Илегалну организацију по одређеном систему, тајно организује група људи која делује према унапред постављеним политичким и другим циљевима. Тајним организовањем се означавају методе деловања, што подразумева да њени чланови скривају припадништво, тајно се састају, договарају и делују.

ослоњене су на службе неких других држава које им пружају сву потребну материјалну и другу подршку.

Статутом или неким другим документом утврђена је унутрашња организација терористичких група и она се заснива на хијерархијски устројеним односима. Организациону структуру чине руководећи органи (који могу бити виши и нижи) и огранци или јединице.

Овакав систем унутрашње организације успостављен је из више разлога:

- Први разлог је безбедносне природе, јер се у случају откривања једног дела организације чувају остали неоткривени делови и самим тим онемогућава да ухапшени припадници открију друге делове сем огранака или ћелије којој су припадали.
- Други разлог је свесно руковођење организацијом, које могу бити врло сложене структуре.

Издвојила су се два основна система организације у досадашњој пракси организовања која се јављају са мањим или већим модификацијама. То су системи *тројки* и *петорки* и *систем ћелија* или *огранака*.

Систем тројки или петорки. Заснива се да основни елемент организације чини од три до пет лица. Оваквим системом се обезбеђује да један члан организације, који није руководилац, познаје само још два или четири члана организације. Једино руководилац познаје чланове тројке или петорке и чланове руководеће тројке или петорке. Један члан из руководеће тројке или петорке има вишу везу са највишим органима.

Систем ћелија или огранака. Код ове организације само њен руководилац има везу са вишим руководством. Ћелија је обично минијатурна, веома ефикасна, убојита формација, и састављена од пет до десет чланова у зависности од конкретне акције, може их бити и више. Оне су подељене на ударне групе, које уживају одређену акциону самосталност. Сваку ћелију карактерише и њено конспиративно име.

На врху организационе пирамиде налази се руководеће тело у виду централног или главног комитета, команде или штаба. Чланови терористичке организације користе илегална имена и чест је случај да за сваку акцију терориста узима друго име чиме заварава траг, с једне стране, а с друге, треба да укаже на бројност те организације сталним приливом нових чланова. У својим

редовима терористичке организације имају и посебне профиле стручњака. Наоружање набављају на различите начине: од пријатељских земаља и њихових обавештајних служби, нападима на војна складишта, куповином на илегалном тржишту итд. Што се тиче финансирања терористичке делатности, углавном се своди на самофинансирање. Неке терористичке акције енормно коштају, тако је у неким италијанским листовима изнесен податак да је отмица Алда Мора Црвене бригаде коштала око милијарду и по лита.

Да би обезбедиле економску сигурност устрмиле су се на две врсте мета: провале у банке и отмице богатих и утицајних грађана. Акције познатих терористичких организација планирају се веома брижљиво, детаљно и студиозно. При том се прикупљају све важне информације о жртви напада и у ту сврху се користе различитим изворима.

II ТЕРОРИЗАМ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

1. Угроженост безбедности Републике Србије тероризмом

Одређивање угрожености једне земље тероризмом захтева поуздану оцену заштићености државе и друштва у одређеном тренутку од терористичке опасности. Реч је о оцени стања заштићености виталних државних вредности од постојећих и потенцијалних „не-смртоносних“ и смртоносних делатности терориста коју установљава надлежни државни орган (Председник, премијер, Влада, Савет за националну безбедност, Народна скупштина). Установљавање угрожености безбедности Србије тероризмом је сложен, одговоран и ризичан задатак. Потребно је реално сагледавање могућности терориста, противтерористичких могућности Србије и односа субјеката у нашем окружењу према терористима који нападају њене виталне вредности. Ризичност овог задатка је у томе што постоји могућност да неки од наведених фактора буде потцењен или прецењен што може да има огромне штетне последице по безбедност наше земље.

Стратегија националне безбедности је тзв. кровни документ у безбедносној сфери сваке државе, те овај документ садржи основне елементе о угрожености безбедности Србије тероризмом. Подаци у овом документу представљају полазне основе ресорним стратегијама и упутствено-обавезујући оријентир органима надлежним за процену стања угрожености безбедности Србије тероризмом.

Чињенице које треба да обухвати оцена угрожености Србије тероризмом су следеће:

- 1) узроци који погодују настанку или одржавању тероризма,
- 2) идентификацију терористичких колективитета,
- 3) карактер крајњих или етапних циљева терориста,
- 4) јачина терористичких колективитета, њихова организованост, финансирање, снабдевеност и оспособљеност,
- 5) идентификација непосредне жртве коју могу напасти или је нападају,
- 6) размештеност структурних елемената терористичких колективитета,
- 7) карактер и функционалност спреге између терористичких колективитета и субјеката међународне организације,
- 8) стратегију и тактику коју примењују ради постизања циљева.

Географски положај Балкана, као споне Европе, Азије и Африке, одувек је био веома интересантан за велике силе изван Балкана. Сматра се да зато никада ниједна велика сила није успела да оствари трајнију превласт на Балкану. Сукобљеност интереса великих сила на Балкану има за последицу да су биле изражене територијалне претензије и појединих националних држава на Балкану према простору других држава и нација, које су у више наврата испољене кроз оружане унутрашње и међудржавне сукобе. Такав случај имамо и у последњој деценији 20. века и на почетку 21. века када су Албанци својим терористичко-побуњеничким дејствима потврдили познату намеру из прошлости за обједињавањем свих тзв. албанских територија у један целовити простор који термилошки називају „Велика Албанија“. Управо због наведених чињеница из прошлости, на Балкану никада није успостављен стабилан и јединствен геополитички простор. Напротив, простор Балкана је издељен у више мањих државица са честим сукобима.

У поменутом геополитичком хаосу, албански, првенствено верски екстремисти представљали су важну полугу за дестабилизовање ситуације на Балкану. Они су имали такву истакнуту улогу у последњој деценији двадесетог века, коју још безобзирније и агресивније играју на почетку двадесет првог века несумњиво у складу са циљем да насилним отимањем територија других народа успоставе „велику“ исламску државу Албанаца на Балкану. Зато албански екстремисти руковођени таквим пројектом вековима су се користили облицима насиља попут тероризма и терора које је попримило неслућене размере у присуству мисије Организације Уједињених нација на Космету.

Несебична подршка албанским терористима која је кулминирала после размештања мисије ОУН на том привремено отетом делу територије Србије, има за последицу да је безбедност Србије у највећој могућој мери угрожена тероризмом. Ова подршка је нарочито изражена 17. фебруара 2008. године када су албански екстремисти једностраним проглашењем Космета као самосталне албанске државе безобзирно угрозили територијалну целовитост Републике Србије. Овај чин су до сада подржале 107 од 192 државе чланице ОУН признањем „државе Косово“ и на тај начин подстакле албанске терористе на снажну агресивност против држава на Балкану.

Ову вишедеценијску наизменичну терорско-терористичко-терорску геноцидну агресију албанских екстремиста ради отимања српских територија

није могуће у потпуности схватити уколико се игнорише кључни узрок који их покреће на овакво противзаконито деловање, а реч је о злоупотреби ислама као религије (цихад).

Дакле, најпре треба имати у виду важан исламски став према нацији: *„Ислам не признаје и не познаје појам нације у досадашњем европском смислу. За ислам се читав људски род дели према припадности одређеној вери. Постоје муслимани као носиоци праве вере, затим монотеисти, у које се убрајају хришћани и неки други, онда политеисти и, на крају, неверници или кафири. Сви муслимани, без разлике, чине једну заједницу – Уму. То је верско-политичка заједница која се успоставља шеријатом. Међу њима ни формално ни стварно не сме бити разлике.*

Тако су Албанци, прихватајући ислам у тадашњој исламистичкој Турској, у којој је све одређивано на основу припадности вери, постали „турци“ и они су као репрезентанти ислама и носиоци окупације, односно терора против суседа „неверника“ отимали њихову имовину и на тај начин ширили ислам. Садржај докумената тзв. Призренске лиге и многе чињенице уочи Првог балканског рата, у потпуности потврђују чињеницу да је код Албанаца верско (ислам) осећање константно изнад националног.

Албански верски екстремисти су, доследно поштујући ставове „Призренске лиге“, усвојили и пустили у оптицај многе документе. Међу овим документима јесте и „Платформа“ коју је усвојио екстремистички колективитет „Национални комитет за одбрану и ослобађање албанских територија – НКООАТ“, у чијим ставовима је садржана максимална фанатизованост ради успостављања исламистичке државе на Балкану. Неки од ставова из ове својеврсне „доктрине“ су следећи: *„Албанци потлачени, дискриминисани и изложени геноциду и 1912. године су им отете територије“, „Комитет не признаје ни једну другу власт на свим албанским територијама, а пре свега на окупираним“, „Основни задатак Комитета је наоружавање и формирање снажне националне армије...“*

Ради остваривања оваквог циља који подразумева етничко чишћење „албанског простора“ од „неверника“ а ради успостављања исламистичке државе на Балкану, албански екстремисти из Албаније, Србије, Македоније, Црне Горе и Грчке променили су назив поменутог илегалног терористичког

колективитета (НКООАТ) у „Фронт за национално уједињење Албанаца“ (ФНУА). Основни елементи „ФНУА“ јесу:

- 1) Албанска национална безбедност (АНБ), који представља обавештајно-безбедносну компоненту,
- 2) Албански национални фонд (АНФ), као централно финансијско тело,
- 3) Албанска национална армија (АНА), као „војска“ свих Албанаца, односно терористичко језгро ФНУА.

Мобилно наоружано језгро АНА-е, јачине око 2500 искусних терориста, органозовано је у „тимове (банде)“ од по 20-ак лица, размештених у свим већим градовима на Косову и Метохији са задатком да повремено изводе терористичке нападе на српске цивиле изван градова, обучава тзв. резервни састав АНА-е за оружано деловање, проверава функционисање мобилизацијског тима и у случају захтева вођа АНА-е и ФНУА мобилише „резервисте“, формира војне саставе и извршавају наложене задатке. ФНУА је предвидео мобилисање четири дивизија: „Адем Јашари“, „Скендербег“, „Малесија“ и „Чамерија“. У оквиру сваке дивизије пројектоване су бригаде (5-6), а језгро сваке бригаде чине „герилске јединице“ (банде), јачине од по неколико терориста. Укупна јачина дивизије „Адем Јашари“ износи око 5000 терориста.

Извори финансијске потпоре ФНУА јесу бројни облици организованог криминала као и бројне донације богатих Албанаца у иностранству, који обезбеђују успешно функционисање свих облика тзв. „не-смртоносних“ (пропагандне, регрутне, лобистичке, обавештајне, материјалне...) и смртоносних делатности (систематско и повремено кампањско масовно оружано насиље). Солидна снабдевеност АНА-е разноврсним оружјем и појачана агресивност коју систематски показује према „неослобођеним албанским територијама“, нарочито после проглашења лажне „државе Косово“, јесу чињенице које у довољној мери указују на висок ниво угрожености безбедности наше земље од овог терористичког колективитета.

Присутне су константне јавне претње албанских екстремиста да ће се састави АНА-е ангажовати на „успостављање суверенитета Косова“ у северном делу Косовске Митровице, које потврђују сукцесивним извођењем оружаних напада на српске цивиле у том делу града, а њихово деловање олакшава и изостајање адекватне реакције међународних снага (УНМИК, КФОР и ЕУЛЕКС). Треба узети у обзир и провокативне захтеве албанских екстремиста из бујановачке и

прешевске општине за повлачење војних и жандармеријских састава Србије из тих општина, као и покушаје интернационализације тзв. „нерешеног албанског питања“ у том делу наше земље. Најзад, приликом процењивања угрожености безбедности Републике Србије тероризмом албанских екстремиста треба имати у виду и њихову вишеструку повезаност са бошњачким екстремистима у Рашкој области и Босни и Херцеговини, с обзиром да их на насиље покреће иста идеологија (цихад).

2. Албански тероризам на Косову и Метохији

Албански тероризам на Косову и Метохији (КиМ), као и у општинама Прешево, Бујановац и Медвеђа, повезан са разноврсним облицима организованог криминала, представља сталну опасност за безбедност грађана и политичку стабилност не само наше земље, већ и других држава у региону. Носиоци таквог деловања имају за циљ да обезбеде легализацију својих криминалних активности и стеченог богатства, да издејствују стварање Велике Албаније или Великог Косова како би заокружили територију коју сматрају албанским етничким простором и проширили своје унутрашње тржиште, те да остваре политички утицај и учешће у највишим органима власти на овој територији. Успоставивши спрегу са криминалним структурама, носиоци терористичког деловања оснажили су своју политичку позицију, коју користе за притиске на целокупно албанско становништво, као и на аутохтоне албанске политичке субјекте, присиљавајући их на сарадњу и уступке.

Релативно универзални модел функционисања тероризма у свету, који се, по правилу, већим делом финансира из криминалних извора, приходима од шверца дроге, оружја, људи и акцизне робе, применило је, својевремено, руководство Ослободилачке војске Косова (ОВК), а сада то чине и лидери Албанске националне армије (АНА). На тај начин, остварен је несметан и сталан прилив средстава за терористичке активности, а водеће личности ОВК и АНА, као и најгласније албанске патриоте, за кратко време, дошле су до енормног личног богатства, у условима дубоке и дуготрајне социјално-економске кризе у региону.

Специфичност заједничког модела унутрашњег организовања албанских терористичких и криминалних структура је поштовање принципа територијалне поделе, уз уважавање интересних сфера и зона утицаја одређених породица.

Сходно томе, у свакој од наведених групација, базично чланство припада фису, односно широј породици, која је доминантно заступљена на одређеној територији.¹¹ Прецизна територијална и клановска подела највећег дела албанског друштва доприноси очувању традиционалног хијерархијског устројства, његове затворености и строге унутрашње дисциплине припадника.

Током прве половине 1993. године, када се почела формирати ОВК, на овом подручју организовани криминал није био изражен. У циљу, пре свега, наоружавања новоформираних група, припадници ОВК са подручја Дренице и Метохије, повезујући се са својим рођацима на привременом раду у Швајцарској, Немачкој, Белгији, Шведској и другим земљама, који су били укључени и у недозвољене активности, успоставили су више канала за преношење оружја и опреме, као и финансијских средстава, за потребе терориста на КиМ. На основу тога, постигнута је чврста међусобна повезаност кључних личности албанског тероризма и носилаца организованог криминала на нашем подручју са, у великој мери, криминализованом и делом исполитизованом албанском дијаспором, која представља веома значајан фактор у функционисању спреге албанског тероризма и криминала.

Део прихода који су остваривали у овим незаконитим пословима, носиоци тих активности уплаћивали су у, наводно, хуманитарне фондове, из којих су финансиране активности припадника ОВК. Од готово 900 милиона ДЕМ који су стигли на Косово и Метохију између 1996. и 1999. године, половину чини новац стечен трговином наркотицима, што је стручњаке Интерпола, у децембру 2000. године, упутило на закључак да су активности прикупљања средстава за Космет и ОВК коришћене за прање нелегално зарађеног новца.

Канале за илегално транспортовање дроге, ОВК није користила само као начин да се хероин пребаци у Европу, ради стицања огромног профита, већ и за убацивање оружја на Балкан. Дрога је директно размењивана за оружје, или је оно куповано новцем зарађеним од трговине наркотицима у Албанији, БиХ, Хрватској, на Кипру, Италији, Црној Гори, Швајцарској и у Турској.

Доласком међународних снага на КиМ, извршена је дезинтеграција и формална демилитаризација ОВК, али ова организација ни до данас није

---

¹¹ Тако, на пример, у Дреници доминирају породице Гецај, Кодра, Јашари, Селими, тако да је већина припадника ОВК са тог подручја потекла управо из ових породица.

прекинула своје деловање. Део састава преусмерио је активности на политички план, кроз странке Демократска партија Косова (ДПК) и Алијанса за будућност Косова (АБК), а око 10.000 припадника обухваћено је трансформацијом ОВК у *Косовски заштитни корпус* (КЗК) и *Косовску полицијску службу* (КПС). С обзиром да ревитализација привредних активности, као јединог легалног извора зараде за становништво, није адекватно спроведена, значајан број терориста наставио је да производи насиље, бавећи се криминалом.

Формирање АНА, као терористичке организације, било је утолико лакше што су њено организационо и оперативно језгро чинили водећи припадници бивше ОВК, опредељени да финализују раније зацртане циљеве и заврше етничко чишћење Косова и Метохије, као и других, наводно, албанских територија. При томе, АНА је организована по истом моделу као ОВК, користи идентичне методе деловања, канале за допремање оружја, па чак и исте банковне рачуне и, наводно, хуманитарне фондове у иностранству, преко којих обезбеђује значајна средства за своје активности.

Организацију ОВК основали су најекстремнији чланови Националног покрета Косова (НПК) и Народног покрета за ослобођење Косова (НПОК), тада илегалних групација, које су предводили левичарски екстремисти, припадници такозване марксистичко-лењинистичке струје. Прве оружане групе ОВК на подручју Дренице предводио је Адем Јашари, из Доњег Преказа, а чланови су били његови ближи и даљи рођаци, углавном лица склона насилничком понашању и вршењу ситних криминалних радњи. Касније су им се придружили бивши официри ЈНА и припадници МУП-а Србије албанске народности, који су одбили лојалност држави и њеним органима, као и учесници оружаног сукоба на подручју Хрватске и Босне и Херцеговине, са стеченим ратним искуством.

Упркос томе што иницијални састав ове организације није имао репутацију којом би привукао нове чланове, ОВК је, за релативно кратко време, успела да постигне значајну масовност. Разлог томе је, првенствено, опредељеност водећих личности албанске заједнице за отцепљење КиМ од Републике Србије, који, с обзиром на наглашене патријархалне односе, имају одлучујући утицај на своје сународнике. Готово идентичне ефекте имао је и терор, спроведен од стране локалних терористичких штабова над "индиферентним" делом албанске популације. Организујући тзв. тројке, екстремисти су посећивале предводнике фисова и претиле ликвидацијом појединих чланова оних породица које не буду

дале своје представнике за јединице ОВК.¹² Јачању ОВК значајно је допринео и новац од криминала, као и помоћ албанске дијаспоре.

Највећу бројност ОВК је имала током НАТО бомбардовања, када је под оружјем окупила преко 20.000 припадника. Формиране су бригаде које су, без значајније међусобне координације, дејствовале у седам оперативних зона - *Дреница, Паштрик, Дукађин, Шаља, Лаб, Неродимље и Карадак* (мапа бр. 1). Централна команда успостављена је доласком Агима Чекуа на чело Главног штаба, а извршено је и територијално прекомпоновање формација, што је довело до укидања зоне Неродимље.

Трансформацијом ОВК, око 5.000 њених чланова остало је у војним структурама, под надзором међународних снага, углавном у редовима КЗК.¹³ С обзиром да је КЗК преузео Главни штаб ОВК, на челу са Агимом Чекуом, али и готово комплетан командни састав ОВК, намеће се закључак да је формација задржала и сачувала организационо и оперативно језгро ОВК (мапа бр. 2). Ангажовањем тих лица, бивших терориста који су, у оквиру легалне институције, наставили да се обучавају и стручно усавршавају, саставу КЗК је дата могућност да, кроз обуку и инструктажу, као и непосредним учешћем у акцијама, пружа кадровску и логистичку помоћ касније насталим албанским терористичким и већ постојећим криминалним организацијама.

Поред политичких мотива, на формирање Ослободилачке војске Прешева, Медвеђе и Бујановца (ОВПМБ) и Ослободилачке националне армије (ОНА), које су биле задужене за покретање оружаних акција на територији југа Србије и западне Македоније, крајем 1999. године, утицала је и потреба албанских терористичких лидера да, на тај начин, каналишу активност великог броја незапослених припадника ОВК. У наведеним организацијама, команду су преузеле личности из локалног миљеа, које су кроз ОВК прошле војну обуку и стекле потребно искуство. Примењиван је истоветан, у основи криминалан начин врбовања припадника на терену, у настојању да се јавност увери да

---

¹² Постојала је и могућност да се учешће у јединицама ОВК "откупи", исплаћивањем од 2 до 5 хиљада ДЕМ локалном команданту ОВК, наводно за потребе организације, иако је значајан део тих средстава завршавао у приватним џеповима.

¹³ Ова формација је основана од стране мисије УН на КиМ, као "услужна агенција за хитне интервенције". За попуњавање првобитно планираних 3.052 места, у оквиру активног, и 2.000 припадника, такозваног пасивног састава КЗК, конкурисало је 17.348 бивших чланова ОВК и 2.923 цивилна лица.

бројност чланства одговара количини њиховог национал-патриотизма. Криминално понашање припадници ових организација испољавали су и приликом насилног одузимања имовине од грађана, нарочито транспортних возила и луксузних аутомобила, наводно за потребе "ослободилачке борбе".

Током 2001. године, интензивирани су оружани сукоби албанских терориста са снагама безбедности на југу Србије, планирани и логистички подржани од стране појединих чланова команде КЗК, са седиштем у Гњилану. Такође, међу терористима у ОВПМБ идентификовано је и више припадника КЗК, који су били ангажовани на извођењу конкретних терористичких акција. За активности ОВПМБ, као и ОНА, регионална команда и оперативни састав КЗК обезбеђивали су целокупну логистику, тако што су припадници КЗК на територији КиМ вршили регрутацију нових чланова тих организација, затим њихову обуку и тајно пребацивање на кризна подручја.

Иако су имали обавезу да снагама КФОР предају сво расположиво наоружање, припадници КЗК су сачували значајан део тог арсенала и уступили га на коришћење терористима из ОВПМБ и ОНА. Ово оружје нашло се и на илегалном тржишту на КиМ, што је додатно допринело интензивирању свих облика криминалних активности у региону.

Активности ОВПМБ финансиране су, већим делом, нелегалном трговином цигаретама и дрогом, на релацији између Грчке, Македоније, КиМ и Црне Горе, посредством више легално регистрованих фирми са овог подручја.¹⁴ Део зараде усмераван је за финансирање неколико кампова на КиМ, у којима су обучавани терористи, за куповину савременог оружја, као и за хонораре професионалних војних инструктора из појединих западних земаља. Поменута роба допремана је илегалним каналима, али и преко граничних прелаза са Албанијом и Македонијом, као што су Ђенерал Јанковић, Јазинце, Ђафа Прушит, Морина и Тропоја.

Припадници ОВПМБ оружје су куповали и преко појединих припадника КЗК, који су, са бившим члановима ОВК, формирали сопствене канале за илегалну трговину, преко територије КиМ. Непосредно после демилитаризовања ОВПМБ, од стране припадника те организације, који као фиктивне избеглице са

---

¹⁴ Међу учесницима у овом ланцу налазе се и поједини функционери Демократске партије Албанаца, из Македоније.

југа Србије бораве на територији КиМ, настојећи да избегну евентуалну кривичну одговорност због учешћа у терористичким нападима, на подручју Гњилана је формирана Ослободилачка војска источног Косова (ОВИК). Очекивања да ће ова формација наставити борбу за припајање Прешева, Бујановца и Медвеђе независном Косову, коју је започела ОВПМБ, нису се остварила, с обзиром да ова групација, до сада, није обезбедила већу масовност чланства.

После званичног проглашења распуштања ОВК, октобра 1999. године, у различитим интервалима, на територији КиМ су регистроване активности око 40 оружаних група Албанаца, са по 10 до 300 активних чланова, углавном из редова бивше ОВК и лица склоних вршењу криминалних радњи. Већи број ових група формиран је на иницијативу или непосредним ангажовањем Рустема Мустафе, званог "командант Реми", Фатмира Хумолија и појединих официра КЗК, а делују под патронатом Хашима Тачија, Рамуша Харадинаја, или тзв. албанских тајних служби формираних на КиМ.

Приоритетне активности припадника ових група у функцији су застрашивања српског становништва и етничког чишћења територије КиМ, ликвидације потенцијалних сведока за евентуалне хашке оптужнице против албанских терориста и елиминације политичких противника и њихових сарадника.

2.1. Карактеристике деловања АНА

Ова организација је основана крајем 1999. године, али се значајније експонирала у другој половини 2001. године. Током разоружавања припадника ОНА у Македонији, у чијем саставу су били и бивши чланови ОВК и ОВПМБ, тај процес је, од самог почетка, дезавуисан масовним преласком припадника ове организације у редове новоформиране АНА, и то без икакве процедуре, већ само променом амблема на униформи. На тај начин, албански терористи су наставили своје активности, без бојазни да ће сносити санкције међународне заједнице, која је прогласила ОНА за терористичку организацију, што тада није био случај са АНА. Терористи АНА врше опсервирање и праћење кретања и активности припадника полиције и војске, формирају штабове, допремају оружје за своје акције и складиште га у посебне базе, мобилишу и обучавају чланове, те

обезбеђују њихово пребацивање до места извршења акција, као и повлачење на безбедну територију.

У организационом погледу, АНА је војно крило шире политичке групације *Фронт за национално уједињење Албанаца* (ФНУА), у оквиру које делују још и информативна служба под називом *Албанска национална безбедност* (АНБ), те *Албански национални фонд* (АНФ), као централно финансијско тело.¹⁵

АНА је организована по територијалном принципу, у "дивизије" са штабовима. За КиМ и југ Србије, у области која се назива Дарданија, надлежна је тзв. дивизија "**Адем Јашари**", са седиштем у Гњилану. У западној Македонији, односно Илириди, дејствује дивизија "**Скендербег**", са штабовима у Дебру и Тетову, чији се командант представља псеудонимом Идриз Иљаку. Дивизија "**Малесија**" покрива истоимено подручје у Црној Гори, са штабом у Улцињу, и директно је везана за штаб у Скадру, док је дивизија "**Ћамерија**" задужена за спровођење активности у јужној Албанији и северној Грчкој. (мапа бр. 3)

У стратешком и тактичком погледу, АНА је опредељена за герилску борбу, са брзим ударима по војним и полицијским формацијама на подручју Прешева, Бујановца и Медвеђе, као и Републике Македоније, после чега се извршиоци повлаче на Косово и Метохију, где им је логистичка база која функционише уз учешће дела састава КЗК. На територији КиМ, АНА организује провокације и нападе у циљу подстицања исељавања Срба и обесхрабтивања њиховог организованог повратка. У догледно време, по већ примењеном сценарију на југу Србије и у Македонији, ова организација планира ширење оружаних сукоба и на територију Црне Горе, али и северне Грчке, са крајњим циљем заокруживања територија, за које сматрају да им историјски припадају. Оперативни састав АНА на КиМ и југу Србије броји око 650 терориста, од којих је већина лоцирана на подручју Косовске Каменице и Гњилана, где се налазе и стални кампови за обуку.¹⁶

---

¹⁵ ФНУА се, у време свог оснивања, септембра 2001. године, звао Национални комитет за ослобођење окупираних територија (НКООТ), а назив је промењен средином јула 2002. године. АНБ и АНФ су основани почетком 2003. Године.

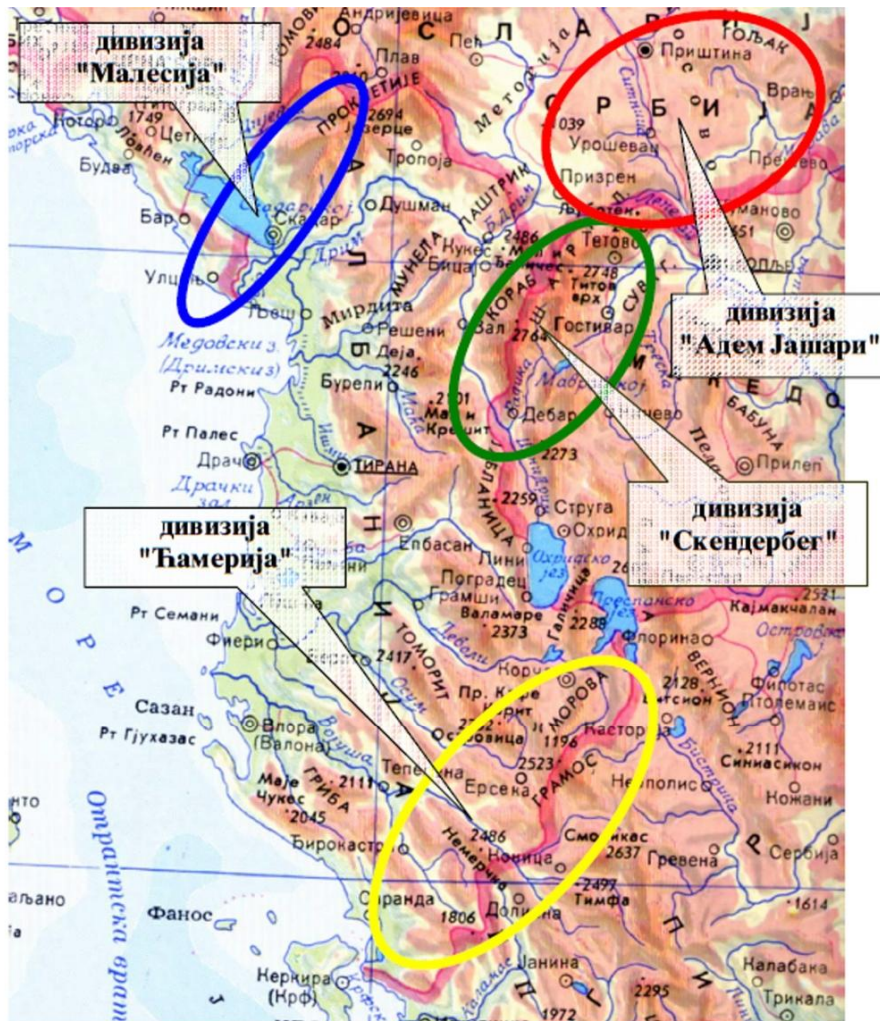
¹⁶ Процене бројности припадника АНА, од стране аналитичара, крећу се од више десетина до 2-3 хиљаде наоружаних терориста.

Припадници АНА опремљени су лаким пешадијским наоружањем, ручним ракетним бацачима, лаким преносним системима ПВО и обучени за руковање минско-експлозивним средствима и електронском опремом.

Делови ове терористичке организације распрострањени су по целој Европи, будући да у многим земљама АНА има своје огранке, чији је основни задатак прикупљање новца за финансирање, преко АНФ са седиштем у Цириху. Трансакције се одвијају на релацији Тирана-Дебар-Приштина. Снабдевање наоружањем и опремом припадника АНА врши се преко КЗК, док се набавке реализују преко појединих фирми регистрованих у Европи.

АНА јавно прокламује своје везе са организованим криминалом, на шта указује податак да је, након бомбашког напада на зграду суда у Струги, почетком пролећа 2003. године, ова терористичка организација преузела одговорност, наводећи да се ради о реакцији на хапшење двојице шефова албанске мафије у Македонији.

Мапа 1. Територијална организованост АНА по дивизијама

Легенда:

- - Штаб дивизије "Скендербег" за област Илирида (западна Македонија) налази се у Дебру и Тетову;
- - Штаб дивизије "Адем Јашари" за област Дарданија (југ Србије) налази се у Гњилану и Косовској Каменици, а за КиМ у Призрену и Приштини;
- - Штаб дивизије "Малесија" за област Малесија (Црна Гора) налази се у Улцињу, а директно је повезан са штабом у Скадру;
- - Штаб дивизије "Ћамерија" за област Ћамерија (јужна Албанија).

Извор: http://www.media.srbija.gov.rs/medsrp/dokumenti/bela_knjiga1.pdf (24.08.2011)

2.2. Подаци о жртвама тероризма на КиМ

Насиље на КиМ спроводи се из етничких, политичких и економских мотива. Најбројнији и, по начину извршења, најокрутнији су напади Албанаца на Србе и Црногорце, извршени због националне мржње, у циљу етничког чишћења. Уочљиво је да је велики број ових злочина плански извршен, а да су резултати истраге често указивали на умешаност ОВК, односно сада АНА, али је мали број извршилаца откривен, што су, у својим извештајима, потврдили и представници ОЕБС у Приштини.¹⁷

У периоду од доласка међународних снага на КиМ, до 23. августа 2003. године, албански терористи су, на територији Покрајине и општина Прешево, Бујановац и Медвеђа, извршили укупно 6.571 напад, од чега 5.962 на Србе и Црногорце, 207 на Албанце, а 335 на лица других народности. У истом периоду, на припаднике полиције извршено је 57, а на представнике Војске СЦГ укупно 10 напада. Том приликом, убијено је 1.206 лица, а рањено 1.319 грађана и 15 полицајаца. Судбина 846 особа, од укупно 1.146 отетих лица, за сада није позната.

Посебно забрињава тенденција пораста броја убистава Албанаца који су на листи сведока или су сведочили против оптужених припадника ОВК. Жртве овог облика мафијашког поступања су Азем Мусај и Садри Реуај, а напади су изведени и на Иљира Беришу, из Јањева, Реуепа Кељмендија, из Пећи, Сејдија Маљокуа, из Обилића, и друга лица.

У периоду од 20. до 26. јула 2003. године, као реакција на пресуде једном броју припадника терористичких група, подметнуте су или бачене експлозивне направе на више локација у Приштини, Подујеву, јужном делу Косовске Митровице, Липљану, Косову Пољу и другим местима. Мето ових напада, поред осталог, биле су куће Ибрахима Ругове и Неуата Дација, водећих личности ДСК, чији су истакнути чланови и раније били жртве обрачуна са политичком позадином.

---

¹⁷ Средином 2003. године, западни медији су констатовали да су, од јуна 1999. године, највећи број терористичких напада починили албански екстремисти над Србима и припадницима других етничких мањина. Резултат је протеривање готово 240.000 неалбанаца са КиМ, док су припадници мањина који су остали у Покрајини, груписани у изолованим енклавама.

2.3. Повезаност организованог криминала са тероризмом на КиМ

Експанзија организованог криминала на КиМ је непосредна последица терористичких активности ОВК, чији су поједини лидери искористили ауторитет у овој организацији да би успоставили контролу над илегалном трговином у зони своје (пара)војне надлежности. Поред шверца наркотика, организоване криминалне групе са КиМ баве се и илегалном трговином оружјем, цигаретама и другом акцизном робом, украденим возилима, те кријумчарењем белог робља и препродајом људских органа.

Веома заступљени облици организованог криминалног деловања Албанаца су и рекетирање, уцене и насилништво над припадницима албанске националне заједнице на КиМ, као и над Албанцима који су на привременом раду у иностранству, од којих се убирају тзв. порези за финансирање терористичких групација на овом подручју.¹⁸ Заstraшивање и протеривање Срба и другог неалбанског становништва са простора КиМ, такође, представља лак извор зараде, с обзиром да продајом напуштених станова и других некретнина, поједине породице стичу огромне приходе. Делом новца добијеног на овај начин, бивши лидери ОВК исплаћују дугове снабдевачима оружјем и својим финансијерима, као и зараде "заслужним" војницима и њиховим породицама.

Према налазима европских званичника, поред описаних криминалних активности, на КиМ су заступљени и трговина људима, изнуде, притисци на представнике полицијских и правосудних органа, као и насиље на националној основи, при чему је етничко чишћење схваћено као уносан бизнис. Од 28 убистава, почињених у јануару 2000. године, 25% је у вези са организованим криминалом, а веома забрињава чињеница да је међу извршиоцима криминалних радњи, укључујући и преступе на етничкој основи, све већи број малолетних лица.

Као велики проблем који постоји на КиМ, представници Савета Европе апострофирали су и корупцију и њену чврсту везу са организованим криминалом, прањем новца, економским криминалом и проблемом неефикасности финансијских институција и пореске политике. Поред тога,

---

¹⁸ Финансирање терористичке делатности врши се и из Фонда Косова (до 1999. године, познат под називом Фонд Владе Републике Косово), лоцираног у Немачкој. Средства за овај фонд убирају се редовним, често и присилним порезом од 3% зараде Албанаца запослених у западноевропским земљама, као и прикупљањем добровољних прилога.

судови су неопремљени, број судија и тужилаца је и даље мали, плате недовољне да обезбеде њихову независност, а ни безбедност им не може бити гарантована, због чега су под великим притиском, тако да ефикасно могу да раде само у случајевима који немају везе са етничким или политичким питањима.

Током 2000. године, западни медији су КиМ описивали као "гангстерски рај", односно као територију коју европски лидери све чешће виде као базу организованог криминала, нарочито трговине дрогом.¹⁹

Већина криминалних делатности на Косову и Метохији, врши се унутар породичних кланова (фисова) који контролишу одређене делове територије. Кланови су повезани и остварују чврсту сарадњу са сличним криминалним групама из других европских држава, пре свега из Турске, Албаније и Бугарске, с обзиром да територије ових земаља представљају главне правце преко којих се одвија кријумчарење.

Односе у оквиру породице одликује строга унутрашња дисциплина, која се постиже системом кажњавања за свако одступање од интерних правила, тако да страх гарантује беспоговорну лојалност клану, при чему се позитивни законски прописи третирају као секундарни, односно небитни и необавезујући. С обзиром да се кланови заснивају на крвној повезаности, што је фактор који ограничава број чланова, везе међу њима су веома чврсте, а приступ и инфилтрирање других лица готово немогући. Припадници других националних заједница прихватају се једино као извршиоци одређених једнократних или споредних задатака. Осим тога, албанске мафијашке породице су организоване у 3-4 и више нивоа, што омогућава да се сачува способност деловања организације и у случају откривања неког њеног члана или групе.

Већина припадника криминалних групација на КиМ била је активна у редовима ОВК и других албанских терористичких организација, где су обучени за оружано деловање. Поред тога, карактерише их изразита флексибилност при склапању споразума са другим сличним организацијама из земље и иностранства, чврсте везе са локалним политичким представницима и

---

¹⁹ Шкотски лист "Сундау Хералд" је, 30. априла 2000. године, у тексту под насловом "Косово - где полиција не влада", позвао се на изјаву неименованог припадника војне обавештајне службе у бази "Бондстил", по којој је "стопа криминала на Косову готово иста као у Лос Анђелесу". Аутор текста констатује да је ова чињеница запањујућа, с обзиром да је, како се наводи, двомилионска популација на КиМ расута по територији упола мањој од Шкотске.

припадницима појединих државних органа (царинска служба, КЗК и КПС), те спремност и способност за извођење комплексних операција које превазилазе националне оквира, с обзиром да имају снажну помоћ албанске емиграције, окупљене око различитих организација и удружења у Европи и САД.²⁰

Територија Косова и Метохије, што се организованог криминала тиче, подељена је на три главне интересне зоне: област **Дренице**, **Дукађина** и **Лаба**, у којима криминалну делатност контролишу поједини лидери бивше ОВК, сада руководиоци у политичким структурама, као и ранији, блиски сарадници ОВК, који су финансирани њен рад.²¹ (мапа бр. 4)

Упркос чињеници да је између кланова извршена прецизна подела територије, у којој свака породица контролише одређену област и криминалну делатност на том подручју, међу појединим клановима постоји ривалитет, који је последица политичких неслагања или настојања група да остваре што већу власт на одређеном простору. Понекад су ти сукоби толико снажни да попримају облике крвне освете, која се преноси на све чланове супротстављених породица, као што је, на пример, случај са клановима Мусај и Харадинај. Овај сукоб, настао услед различите политичке опредељености, као и покушаја клана Мусај да од клана Харадинај преузме контролу над трговином оружјем и дрогом, резултирао је убиством Синана Мусаја, а убрзо затим, рањавањем Рамуша Харадинаја.

Илегална трговина дрогом која се одвија кроз подручје КиМ, повећала се као део свеукупног пораста шверца наркотика на Балкану. Томе је допринело одсуство снажних државних институција (полиције и правосуђа) које би спречиле продор и пресекле путеве дроге, затим правни вакум настао у периоду од доласка међународних снага до успостављања нове законске регулативе од стране УНМИК администрације, као и порозност граница, неприступачни терени и сиромашна економија, што свеукупно територију КиМ чини идеалном облашћу за трговину дрогом.

---

²⁰ У свом извештају из 2000. године, представници Савета Европе изразили су забринутост због повезаности бивше ОВК и припадника КПС, односно због чињенице да се у КПС ангажују и бивши полицајци албанске народности за које постоји широко уверење да су корумпирани.

²¹ Поједини кланови дужни су да плаћају терористичкој организацији АНА месечне износе у висини и до 100.000 евра, како би уживали њену "заштиту".

Један од канала, којим се дрога из Турске пребацује у Италију, а затим у западну Европу, иде преко Тропоје и лука Драч и Валона, у Албанији.²²Извесне количине хероина и кокаина се прерађују у албанским лабораторијама, а одатле транспортују у село Лучане, затим у Муховац и Велики Трновац на југу Србије, и у Црну Гору, у Тузи и Улцињ, одакле се дистрибуирају према Европи. Дрога која непрерађена долази из Албаније, завршава у околини Гњилана и Призрена, где постоје две велике лабораторије за производњу тзв. тешких наркотика. (мапа бр. 5)

Услед територијалне повезаности косовско-митровачког и пећког региона са Србијом и Црном Гором, ово подручје представља главни транзитни правац за илегалну трговину цигаретама. Једна од устаљених рута за ову делатност је релација северни део Косовске Митровице - село Брњак, општина Зубин Поток - језеро Табалије - село Старечевић - Рибарићи – Нови Пазар - Краљево - Крагујевац - Трстеник.²³

До почетка оружаног сукоба на територији бивше Југославије, највећи део европског тржишта и, мањим делом, тржишта САД снабдеван је наркотицима кријумчареним тзв. Балканском рутом. Из земаља порекла (Пакистан, Иран, Авганистан) и Турске, где је сировина за наркотику прерађивана, ова рута је водила преко Грчке, Бугарске, република бивше Југославије (Србија, Хрватска, Словенија), Румуније, Мађарске, Чешке, Словачке, до Аустрије, Немачке, Италије, Швајцарске и других западноевропских земаља.

Избијањем сукоба на овом подручју, албанска мафија је пробила нове путеве дроге ка западној Европи, заобилазећи ратом захваћене зоне. На тај начин, створене су две нове, алтернативне руте, од којих јужна иде од Турске, преко Бугарске, Македоније, КиМ и Албаније, до Италије и других западноевропских земаља. Друга, северна рута иде од Турске, преко Бугарске, Румуније и Мађарске, до Чешке, Словачке и западноевропских земаља.²⁴Са завршетком оружаног сукоба у Југославији, поново је успостављена стара Балканска рута,

---

²² Центри за трговину дрогом у Македонији су Гостивар, Куманово и Скопље, где је тамошња нарко мафија, за своје седиште, закупила читав један спрат у хотелу "Гранд".

²³ Поред наведених криминалних активности, на територији КиМ је развијена и илегална трговина нафтним дериватима. Према писању приштинског листа на албанском језику "Коха Диторе", сваке недеље се на КиМ прокријумчари 100 тона бензина са територије Црне Горе.

²⁴ Према подацима Интерпола, дуж северне и јужне балканске руте, сваке године бива заплешено више од једне тоне хероина и више од 10 тона хашиша.

али нови правци преношења наркотика нису нестали, тако да је сада мрежа кријумчарења знатно проширена.

Све америчке службе надлежне за борбу против дроге процењују да су, уз турске, криминалне групе косметских Албанаца најзначајнији кријумчари дроге у Европи.²⁵ Ове групе су од стране стручњака описане као изузетно насилне и умешане у међународну трговину оружјем, уз све јаче доказе о њиховом учешћу у криминалним активностима и на територији САД.

Од средине 90-тих година, албански криминалци из САД почели су да помажу активности ОВК на КиМ, прикупљањем новчаних средстава којима је плаћано оружје за потребе ове терористичке организације. Прикупљање средстава је, у почетку, вршено тајно, а касније је и у САД отворена филијала фонда "Домовина зове", који је, преко банкарских рачуна у САД, Канади и више западноевропских земаља, упућивао финансијска средства припадницима ОВК. Поред тога, новац је преношен и директно, преко емиграната - курира, који су долазили на подручје КиМ. Поред прикупљања новца, албански емигранти у САД организовали су и испоруке хуманитарне помоћи и оружја, као и упућивање добровољаца, који су се прикључивали јединицама ОВК на КиМ.²⁶

На европском континенту, Албанци са КиМ држе преко 80% трговине хероином, њихови дилери налазе се у најмање половини европских земаља, месечно прокријумчаре 4 до 6 тона хероина, а вредност ове дроге на годишњем нивоу износи две милијарде долара. Према подацима Интерпола, 1999. године, албанска мафија је на шверцу дроге зарадила 38 милиона долара, 2001. године 50 милиона, а 2002. године 70 милиона УСД. У статистици Интерпола стоји да су, од укупног броја ухапшених кријумчара хероина, током 1997. године, Албанци чинили 14%, као и да је просечна количина дроге пронађене код осталих кријумчара износила 2 грама, док су Албанци поседовали, у просеку, 120 грама дроге.

Од укупне количине дроге која стиже на светско тржиште, чак 65% прелази преко територије КиМ, док се на европском тржишту 90% хероина прокријумчари преко овог подручја. Америчка агенција за борбу против дроге

---

²⁵ У Немачкој су, на пример, Албанци потпуно потиснули нарко-дилере турског и курдског порекла. У Словачкој и Мађарској они контролишу 90% трговине дрогом, у Швајцарској 70%, у Данској 50%, а у Француској 40% промета. У порасту су испоруке наркотика албанских криминалаца на подручју Грчке, које су, према подацима грчке полиције, шест пута веће него пре пет година.

²⁶ Од добровољаца из САД, у оквиру ОВК, формирана је бригада "Атлантик".

(ДЕА) означила је Албанце са КиМ као друге по важности кријумчаре наркотика на светском тржишту.

У пословима кријумчарења људи, Албанци у потпуности контролишу трансфер преко Балкана према Грчкој, користећи маршруте којима шверцују дрогу у поменуто земљу. Албанска мафија је успоставила чврсте везе са турским, афричким и италијанским криминалцима за послове са илегалним мигрантима, које повремено користе као курире за преношење дроге. Осим држављана Албаније и Албанаца са КиМ, кријумчаре се и мигранти из Турске, Пакистана, Шри Ланке, Кине и других земаља.²⁷

У новије време, Албанци су реактивирали трговину украденим аутомобилима, обнављајући мреже за њихов трансфер из Италије, Швајцарске, Немачке, Чешке и Пољске на КиМ, одакле се извесна количина испоручује даље. Према извештају Интерпола, трговина женама и насилна проституција постали су значајни албанској мафији 1999. године, када су хиљаде жена са Косова и Метохије избегле у Албанију, због оружаних сукоба у региону. У албанским мрежама проституције налази се све већи број жена које нису Албанке, већ долазе из Румуније, Молдавије, Русије, Босне и Херцеговине и других земаља. Макрои се често представљају да су са КиМ, како би добили статус политичких избеглица, иако многи од њих, заправо, долазе из Албаније. Поједини Албанци овај посао контролишу из иностранства, при чему је Белгија седиште неколико главних носилаца овакве активности.

---

²⁷ Криминални босови из редова Албанаца са КиМ снабдевали су поједине држављане Републике Албаније лажним југословенским пасошима, како би им омогућили да се имиграционим властима у појединим западноевропским земљама пријаве као политички прогоњена лица.

Мапа 2. Путеви дроге на Косову и Метохији

Легенда:

- хероин
- марихуана
- кокаин

Извор: http://www.media.srbija.gov.rs/medsrp/dokumenti/bela_knjiga1.pdf (24.08.2011.)

3. Одбрана Републике Србије

Специфичност одбране Републике Србије од тероризма се огледа првенствено у томе што је Србији привремено ускраћена могућност да на делу своје територије свим расположивим средствима брани своје виталне вредности од албанских терориста. Наиме, 17. фебруара 2008. године албански верски екстремисти су као наводну државу прогласили српску аутономну покрајину Косово и Метохија, противно уставу Србије, резолуцији број 1244 Савета безбедности ОУН и међународном праву, грубо прекршили њен статус, противправно је прогласивши „независном државом“. На тај начин је албанским терористима на Балкану упућена беспреседанска порука да је исплативо терористичко насиље као средство за постизање политичких циљева. Ова порука ће несумњиво подстаћи многе терористичке колективитете да још агресивније и безобзирније нападају матичну и друге земље широм света и на тај начин покушају да свргну постојећу власт или разбију територијални интегритет земље.

Упркос наведеним специфичностима, Република Србија, у складу с одредбама Повеље ОУН о праву на одбрану, слободно одлучује о остваривању сопствене безбедности, коју првенствено заснива на властитим могућностима. На тај начин, у значајној мери доприноси јачању регионалне и међународне безбедности. Савремени свет познаје више модела одбране од тероризма а преовладавају **национални, наднационални и међународни**. Без обзира на опредељеност наше земље за укључивање у евро-атланске безбедносне асоцијације, модел одбране Србије од тероризма је углавном национални.

Одбрана Србије од тероризма је законски регулисан, плански, континуалан и динамичан процес који обухвата *офанзивне* и *дефанзивне*, *превентивне* и *реактивне*, *не-оружане* (политички, дипломатски, обавештајни, образовни, правосудни...) и *оружане делатности* (акције и операције) које предузимају надлежни органи. Највећи део ангажованости надлежних снага наше земље против терориста врши се у смислу њиховог одвраћања, спречавања њихових не-смртоносних а нарочито смртоносних делатности и ефективног онеспособљавања терориста.

3.1. Основни принципи противтерористичке борбе Србије

Ови принципи представљају основно правило за припремање и ангажовање снага за борбу против терориста. Они су формулисани као ставови у теоријским документима (стратегије) и примењују се у противтерористичкој пракси. Реч је о следећим принципима:

1. **Принцип законитости** – састоји се у спречавању кршења унутрашњег и међународног права приликом предузимања мера ради заштите виталних државних вредности од угрожавајућих делатности терориста.
2. **Принцип противтерористичке превентивности** – обухвата скуп законских и наређених мера чијом реализацијом надлежне снаге наше земље спречавају терористе да спроводе „не-смртоносне“ и смртоносне делатности против виталних државних вредности.
3. **Принцип тајности** – припадници сваког терористичког колективитета истрајавају у томе да све делатности реализују у најстрожој тајности. Управо због тога супростављање оваквој „невидљивој“ делатности могуће је предузимањем тајних мера и метода, чији су носиоци безбедносне и обавештајне агенције Србије.
4. **Принцип свеобухватности** – обухвата истовремено истрживање и онеспособљавње свих структурних елемената хијерархијске лествице терористичког колективитета (неутралисати руководство, финансијере, пропагандисте, непосредне извођаче аката насиља, помагаче и друге актере).
5. **Принцип централизованости** – подразумева да председник Србије и ресорна министарства, као и надлежни органи на сваком нивоу система одлучивања, доносе одлуке и издају задатке, а потчињени органи и снаге их безусловно извршавају.
6. **Принцип офанзивности** - огледа се у непрекидном и промишљеном агресивном деловању противтерористичких снага ради ометања и онемогућавања терориста да остварују планиране делатности.
7. **Принцип информисаности** – састоји се из посебног скупа мера и активности којима се континуално прикупљају разноврсни обавештајни подаци о конкретном терористичком колективитету, на

основу којих се доноси одлука за ангажовање снага противтерористичке одбране Србије. Основни носиоци овог принципа јесу безбедносне и обавештајне агенције.

8. **Принцип самокритичности** – свако испољавање терориста које је узроковало одређену штету виталним интересима Србије треба схватити као пропуст одређене врсте снага. Оваква nelaгодna реалност тешко је отклоњива уколико надлежна врста снага не буде самокритична према својој професионалној ангажовности у противтерористичкој борби.

3.2. Снаге за одбрану Србије од тероризма

Једна од главних специфичности тероризма као облика угрожавања безбедности јесте то да се спроводе масовне „не-смртоносне“ делатности. На основу слободне процене, могуће је тврдити да је однос између „не-смртоносних“ делатности и смртоносних делатност 99:1 у корист „не-смртоносних“. С обзиром на то, логично је да је однос снага противтерористичке одбране у наведеном оквиру.

Снаге за одбрану државе од тероризма могуће је условно разврстати у две групе:

- снаге за *не-оружано* онеспособљавање терориста, и
- снаге за *оружано* онеспособљавање терориста.

Одлуку о ангажовању свих снага доноси надлежни државни орган који руководи, усмерава, координира и контролише како се извршавају задаци. У најопштијем смислу снаге за одбрану наше земље од тероризма чине два структурна елемента: *руководећи* и *извршни* (оперативни). Међутим, може се рећи да условно постоји и трећи структурни елемент а то је *правосудни*, зато што се целокупан систем одбране заокругљује изрицањем санкција особама које су учиниле кривично дело тероризма.

У руководећу групу снага за одбрану Србије од тероризма спадају: Председник Републике и Савет за националну безбедност. Извршни или оперативни елемент се условно састоји од снага које су првенствено надлежне за заштиту од не-оружаних делатности терориста и снага за заштиту од оружаних

делатности терориста. Прву групу снага чине службе безбедности, а другу групу снага чине специјални састави МУП-а и снаге у Војсци Србије.

Јачина, организованост, опремљеност и оспособљеност снага за оружану онеспособљавање терориста је на таквом нивоу да гарантује успешно онемогућавање сваког наоружаног терористичког састава на територији Србије. Ова врста снага оспособљена је за ефикасно онемогућавање терористичких састава у свим условима, укључујући најтеже – када терористи држе таоце. Службе безбедности поред свих осталих задатака које обављају имају посебан организацијски елемент који је надлежан искључиво за спречавање и сузбијање тероризма. Задатак правосудних органа је да доследном применом Кривичног законика Србије изричу адекватне казне лицима која су починила кривично дело тероризма.

Све врсте снага за одбрану Србије од тероризма кредибилно извршавају противтерористичке задатке на читавој територији наше земље. Такође у складу са билатералним споразумима Србија, као и договореним обавезама са појединим регионалним организацијама могу се ангажовати на задацима сузбијања тероризма у безбедносном окружењу наше земље.

3.2. Функционисање одбране Републике Србије од тероризма

С обзиром на то да Устав Републике Србије представља извориште заштите њених виталних вредности од тероризма, функционисање противтерористичке одбране подразумева усклађеност *нормативе, теорије и праксе*. Тако су законима одређена овлашћења и надлежности снага намењених за отклањање терористичких делатности усмерених против виталних државних вредности, док ставови у Стратегији националне безбедности представљају квалитетна упутства овим снагама како да се организују, припремају и ангажују на заштити националне безбедности од терориста.

Све противтерористичке делатности се условно могу поделити на *системске* (доношење разних врста докумената, попут директива, инструкција, планова...) и *функционалне* (супротстављање и борба против тероризма). Спровођењем системских терористичких делатности обезбеђују се услови да снаге легитимно примењују адекватне мере и радње против терориста. Функционалне делатности противтерористичких снага обухватају њихово не-оружано и оружану

ангажовање у противтерористичкој одбрани, како у уобичајеним (редовним), тако и у неуобичајеним условима (ванредно стање).

Ефекат појединачних противтерористичких делатности је разнолик у одређеном тренутку, али њиховим усклађивањем и успешном применом постиже се потребна заштићеност виталних државних вредности од тероризма тако што се терористи:

- 1) одвраћају од реализације својих планова, односно принуђују да одустану од противтерористичког деловања;
- 2) спречавају да реализују своје планиране делатности;
- 3) савладавају (онеспособљавају), у смислу да више не могу спроводити угрожавајуће делатности, односно више не могу да чине кривична дела тероризма.

Функционисање одбране Србије од тероризма најчешће обухвата истовремену примену више врста усклађених офанзивно-дефанзивних мера и делатности које се, према врстама снага које их реализују, могу разврстати у посебне групе, и то:

- *руководеће-надзорне;*
- *оперативно-доказне и*
- *онеспособљавајуће.*

Руководеће-надзорне мере и делатности представљају део укупних делатности управљања системом националне безбедности Републике Србије. Савет за националну безбедност има кључну улогу у реализацији руководећих и надзорних делатности. Реч је о сталним процесима прикупљања обавештајних података и информација о терористима, њихове анализе, доношења одлука, доделе задатака противтерористичким снагама и остваривања увида у постигнуте резултате.

Безбедносне агенције применом оперативних делатности прибављају обавештајне податке о терористима. То постижу применом тајних оперативних метода, и то: проверавање, тајно осматрање, праћење, тајни претрес, снимање, контрола поштанских пошиљака. Да би оперативни подаци представљали основ за доношење судске пресуде потребно их је претворити у доказне информације, а то подразумева њихову фиксираност у форми и на начин прописан Законом о кривичном поступку и од стране субјеката који су по овом закону овлашћени за предузимање доказних радњи.

Трајно онеспособљавање терориста могуће је остварити на један од следећих начина: 1) изрицањем санкција од стране судских органа, или 2) оружаним деловањем, односно применом физичке силе.

III ЕМПИРИЈСКО ИСТРАЖИВАЊЕ

1. Опис истраживања

У савременом свету, велики број држава се налази под константном претњом од терористичких акција. Носиоци тих акција су углавном вођени политичким, социјалним, верским и сецесионистичким мотивима, у намери да остваре своје истоимене циљеве. Тероризам је феномен који се појављује у облику политичког насиља, кога карактерише намера да се изазове и рашири страх код непосредних и посредних мета, с намером да се остваре политички циљеви. Другим речима, може се говорити о организованом насиљу, с крајњом намером да се изврши деструкција ауторитета државе и њених институција, или остваре неки други политички циљеви. У фазама које претходе грађанском рату, односно, међудржавном оружаном сукобу, тероризму, као једној од фаза, претходе кризна ситуација и екстремизам. Сам почетак тероризма, у једној кризној ситуацији, јесте заправо појава екстремизма, с јасном идејом о испуњавању политичких циљева, тако што ће се кренути у организоване облике сарадње с другим обавештајним службама, другим терористичким организацијама, и другим организованим криминалним групама.

У намери да остваре своје циљеве, терористичке организације наносе својим жртвама огромну материјалну штету, док се саме мере супротстављања тероризму које предузима држава могу изразити у милионским износима. Стиче се утисак да је борба против тероризма скупа, међутим, ниједна цена није превише висока уколико се тиме спречи страдање људи, невиних жртава и заустави распламсавање идеје нарушавања мира и безбедности. Свака држава се свакодневно суочава са безбедносним претњама које имају за крајњи циљ да наруше њен интегритет.

Тероризам, као глобална претња, јесте феномен против којег све државе, предузимају потребне безбедносне, економске и пропагандне мере. Успешност државе у борби против тероризма, великим делом зависи од износа средстава које издваја за примену ових мера. Добра обученост кадрова безбедносних служби, њихов квалитетан рад, адекватна употреба добијених података, успешна примена мера откривања и заустављања токова новца, који потиче од извршених кривичних дела а којим се финансира тероризам, планска пропагандна политика којом се подиже свест јавног мњења о постојању опасности од тероризма и

начинима његовог препознавања и супротстављања, су само једне од најважнијих активности које се морају свакодневно предузимати у борби против тероризма и захтевају огромна новчана средства. Тероризам кошта, како оне који га планирају тако и оне који му се супротстављају. Слабост препознавања претње код ширег јавног мњења представља озбиљан ризик по безбедност, јер издвајање средстава за антитерористичку борбу најчешће наилази на критику и неодобравање. Иако, у Републици Србији постоје органи за борбу против тероризма, број жртава, обим и карактеристике терористичког деловања врло је тешко утврдити са апсолутном тачношћу, првенствено због недоступности података(који су означени степеном тајности и којим располаже узак круг органа који се баве истим). Требало би створити свест код грађана, да је најјефтиније деловање оно које је превентивно, а упоредо стварати одређени ниво безбедносне културе који ће умногоме отежати функционисање терориста и планирање терористичких акција. Поред наведеног, рад има за циљ да упозна и информише јавност и да подигне свест о постојању, распрострањености и опасности од тероризма.

1.1. Предмет истраживања

Предмет истраживања овог рада у најопштијем смислу, односи се на угроженост Републике Србије тероризмом. У члану 391. Кривичног законика одређено је кривично дело тероризма без обзира да ли је оно уперено против Републике Србије, међународне организације или неке стране државе. Истраживање је усмерено на деловање албанских екстремиста(терориста) на подручје Косова и Метохије, на прикупљање података о извршеним терористичким дејствима, на карактеристике деловања Албанске националне армије, на податке о жртвама тероризма на Косову и Метохији, на терористичке организације које делују на Косову и Метохији и њихово финансирање, сецесионистички и верски мотиви. Водило се рачуна да што свеобухватније сагледамо кривично дело тероризма на основу расположивих и доступних релевантних података.

1.2. Циљ и задаци истраживања

Рад је резултат прикупљања конкретних чињеница и њиховог теоријског објашњења, чиме се жели указати на најважније постојеће облике испољавања тероризма, на њихова обележја, на тенденцију будућих облика, на потребу превентивног и адекватног деловања на сузбијању тероризма, и подизању свести код грађана и њихове безбедносне културе. Основни циљ наведеног јесте практична примена добијених сазнања у пракси, односно, у животу грађана, чиме ће се убрзати процес сазревања друштва по питањима супротстављања тероризму, као озбиљној глобалној претњи. Истраживање може имати теоријски, научни, практични или друштвени значај, јер се њима жели дати допринос у стварању слике о поступању полицијских и правосудних органа у случајевима кривичног дела тероризма и његових појавних облика.

Нарочита пажња је усмерена на:

1. историјска разматрања и појмовно одређење тероризма,
2. основне карактеристике и узроке тероризма,
3. начине испољавања, видове и врсте тероризма,
4. циљеве и мотиве тероризма,
5. организациону структуру терористичких организација,
6. угроженост безбедности Републике Србије тероризмом,
7. бројчано стање извршених терористичких напада,
8. динамику извршених терористичких напада,
9. упоредној анализи извршених терористичких напада у периоду од 1995-1998 и од 2000-2003 године.
10. држављанство и бројну структуру учинилаца и жртава тероризма,
11. држављанство нападача.

1.3. Хипотезе које су проверене истраживањем

Истраживањем које је спроведено проверене су следеће хипотезе:

1. Број терористичких напада расте у периоду од 1995.-1998. године;
2. У периоду од 2000.-2003. број терористичких напада већи из године у годину;
3. Број терористичких напада је већи у 21. веку у односу на 20. век;
4. Као жртве терористичких напада најчешће се јављају цивили;

5. Приликом извршења терористичких напада више људи буде повређено него убијено;
6. Када су у питању службена лица МУП-а и Војске Србије, чешће се јављају као жртве терористичких напада војници у односу на полицајце;
7. У просторном и временском оквиру нашег истраживања преовлађују држављани Албаније као извршиоци кривичног дела тероризма;
8. У просторном и временском оквиру нашег истраживања велики је број жртава терористичких напада;
9. Као жртве терористичких напада јављају се људи различите полне и старосне структуре;
10. Жртве терористичких напада најчешће су Срби;
11. Више терористичких напада извршено је на припаднике Војске Србије, него на припаднике полиције.

1.4. Просторне и временске границе истраживања

Просторна граница овог истраживања су кривична дела тероризма извршена на територији Косова и Метохије, као и њихови начини испољавања, видови и врсте. Истраживање обухвата две временска раздобља. Једно за временски период од 1995.-1998. године, а други од 2000.-2003. године, као и упоредни приказ ова два раздобља.

1.5. Узорак и метод истраживања

Методе које су примењене у раду, приликом изучавања тероризма као глобалне друштвене појаве, условљене су самом његовом природом. У емпиријском истраживању, уз паралелну примену историјског и позитивноправног приступа, и примену технике посматрања феноменолошких својстава употребљене су и друге методе:

1. Правна метода;
2. Нормативна метода
3. Историјска метода;
4. Статистички метод;
5. Метод посредног посматрања;
6. Неформални интервјуи са надлежним службеницима;

7. Медијско праћење чланака који се односе на тероризам.

2. Резултати истраживања

У емпиријском делу истраживања су анализирани подаци о феноменолошким карактеристикама тероризма, његовим појавним облицима, броју терористичких напада и жртава, заступљености тероризма на КиМ, где су посебно анализирани обим, врста, полна структура учинилаца и жртава.

За овај део рада посебно су важне две чињенице. Прва се односи на то да су наведене акте неспорно извршили наоружани албански екстремисти, појединачно или у групама, а друга на то да су ти акти заиста насилни. Прва чињеница се потврђује неспорним изјавама очевидаца и жртава, а често и самих извршилаца насилних аката, а друга неспорном врстом, карактеристиком и последицама тих аката. У том смислу, албански екстремисти су у свом насилном деловању доминантно користили психичку силу кроз различите облике претњи, притисака и уцена и оружану физичку силу кроз различите облике бомбашких и других оружаних напада на српску полицију, војску и грађане свих националних припадности, као и на приватну, јавну и верску имовину.

2.1. Обим и динамика терористичких напада

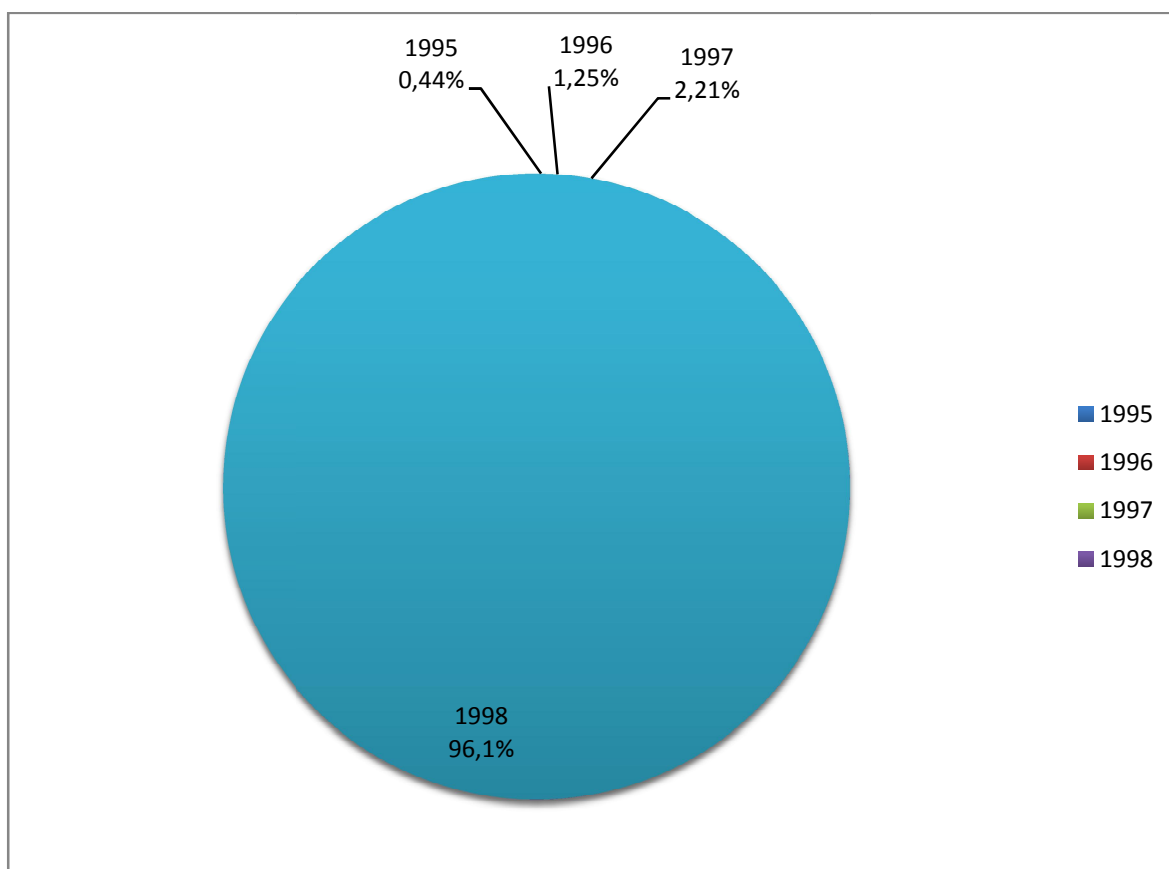
У овом делу рада приказан је број терористичких напада извршених на територији Косава и Метохије у периоду 1995.-1998. и од 2000.-2003. године. У периоду од 1995. до 1998. године, албански терористи изводе терористичке нападе спорадично у појединачним случајевима. У току 1995. године број терористичких напада је био веома мали. Осетнији пораст броја и интензитета терористичких напада бележи се 1996. и 1997. године, а њихово енормно повећање током 1998. године прераста у отворену оружану побуну герилског типа. Почетком 1998. долази до наглог повећања броја извршених аката, који са 55 аката у 1997, односно просечно 4,6 аката месечно, нагло расту на 2391 или просечно 6,6 аката дневно током 1998 (табела 1 и графикон 1).

Табела 1. Динамика терористичких аката извршених од стране албанских терориста на КиМ у периоду од 1995.-1998. године.

Година	1995	1996	1997	1998	Укупно
Број терористичких аката	11 0,44%	31 1,25%	55 2,21%	2391 96,1%	2488 100%

Графикон 1.

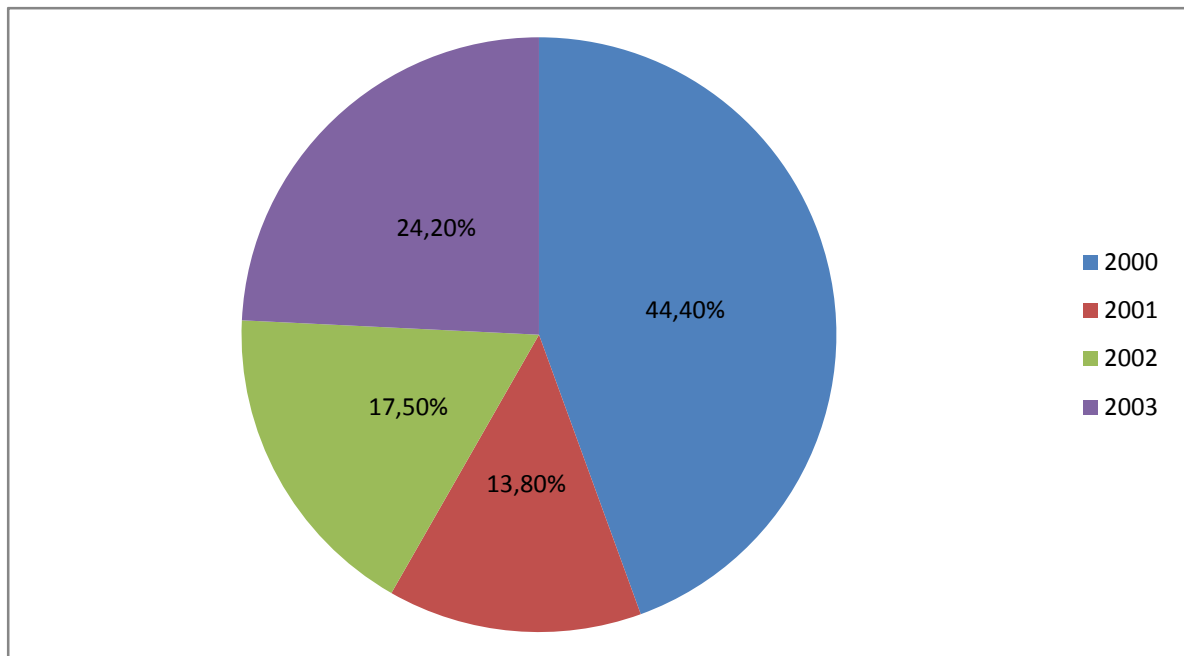
Период од 2000.-2003. карактеристичан је по настављању континуитета и по великим осцилацијама у учесталости и тенденцијама насилних аката. 2000. година је карактеристична по значајном порасту броја аката на 1028 или просечно 2,8 аката дневно, док је у 2001. години дошло до смањења броја терористичких аката на 320 или просечно мање од једног насилног акта дневно. Од 2001.-2003.године број насилних аката се одржава на релативно високом

нивоу учесталости у просеку између 1 и 2 акта дневно, али са тенденцијом раста, од 405 или просечно 1,1 акт дневно 2002. преко 560 или просечно 1,5 аката дневно у 2003. (табела 2 и графикон 2)

Табела 2. Динамика терористичких аката извршених од стране албанских терориста на КиМ у периоду од 2000.-2003. године.

Година	2000	2001	2002	2003	Укупно
Број терористичких аката	1028	320	405	560	2313
	44,4%	13,8%	17,5%	24,2%	100%

Графикон 2.

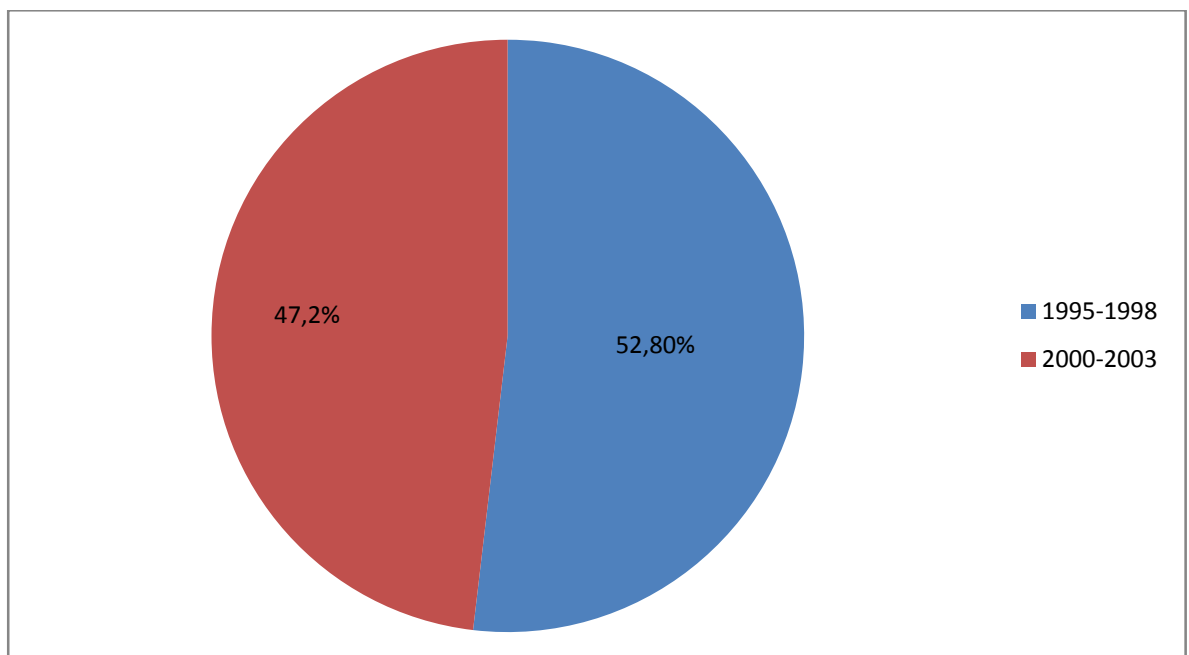

Статистички подаци о насилним актима наоружаних група албанских екстремиста на Косову и Метохији у периоду од 1995.-1998., 2000.-2003.године указују на наставак вишегодишњег континуитета тих аката, али и на променљивост нивоа учесталости и тенденција, зависно од различитих околности. У периоду од 8 година, регистровани су укупно 4711 аката (тебела 3 и графикон 3), који су квалификовани као терористички акти-напади. Нисмо доказали хипотезу јер је број терористичких напада у 21. веку мањи за 175.

Табела 3. Упоредна анализа терористичких аката извршених од стране албанских терориста на КиМ у периоду од 1995.-1998. и од 2000.-2003.године.

Година	1995-1998	2000-2003	Укупно
Број	2488 52,8%	2313 47,2%	4711 100%

Графикон 3.

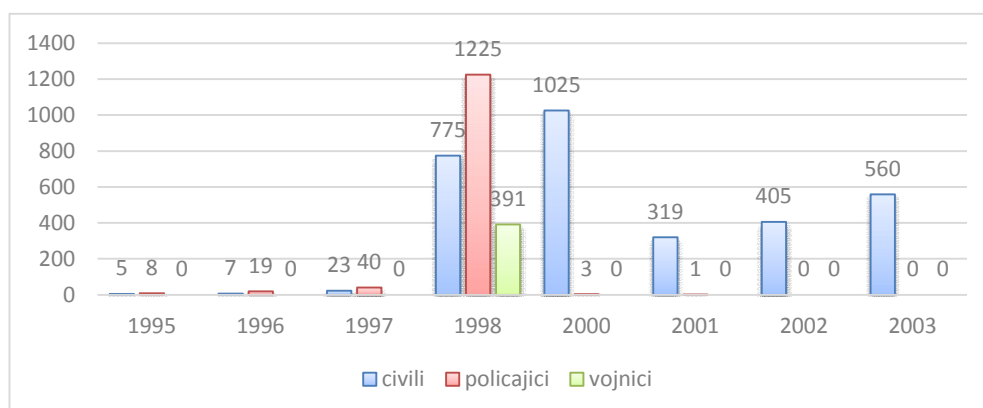

Хиљаде убијених, рањених, киднапованих и несталих цивила, хиљаде уништених домаћинстава, културно-историјских и верских објеката и споменика културе, стотине хиљаде прогнаних и расељених лица са Косова и Метохије објективне су, неспорне и трагичне последице таквог деловања, али и научни индикатори и докази постојања и последица насиља албанских екстремиста. Полазећи од тих чињеница, може се закључити да су албански екстремисти на Косову и Метохији током последње деценије XX и почетком прве деценије XXI века интензивно користили оружану и друго насиље као средство за остваривање својих циљева. Статистички подаци су само доказ више за ту опште познату чињеницу објективне природе.

Статистички подаци јасно указују да је основни непосредни објект албанских терориста, на Косову и Метохији, у периоду од 1995.-1998., 2000.-2003. године, било становништво (табела 4).

Табела 4. Број терористичких напада по годинама и статусу страдалих од стране албанских терориста.

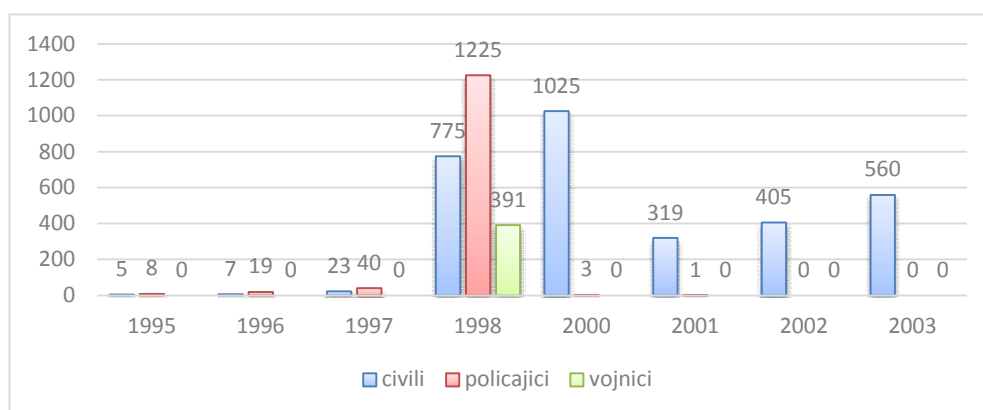
Година	1995	1996	1997	1998	2000	2001	2002	2003	Укупно
Цивили	5	7	23	775	1025	319	405	560	3119
Полицајци	8	19	40	1225	3	1	-	-	1296
Војници	-	-	-	391	-	-	-	-	391
Укупно	13	26	63	2391	1028	320	405	560	4806

У наведеним нападима (4806) албанских терориста, у истом периоду 1995.-1998., 2000.-2003.године на Косову и Метохији је страдало 2091 лице, од којих је 587 убијено, повређено 1322 и отето 362 лица, посматрано по годинама, највише њих били су жртве тероризма током 1998.године(табела 5).

Табела 5. Бројна структура страдалих лица од стране албанских терориста

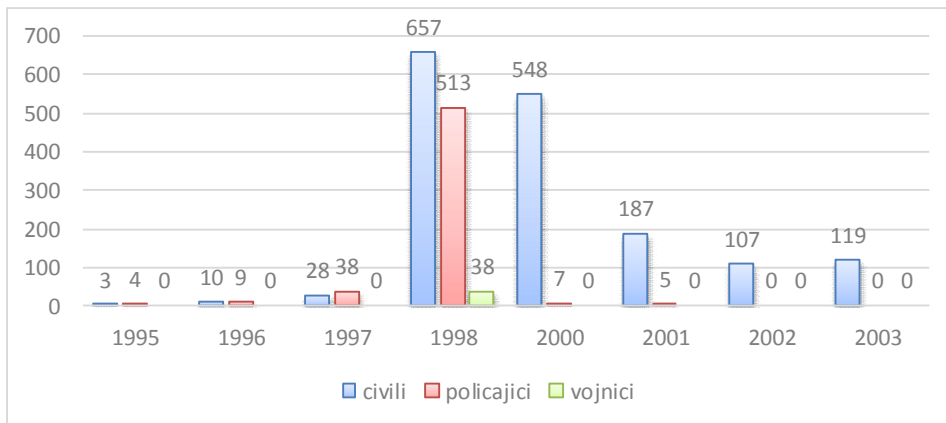
Последице	1995	1996	1997	1998	2000	2001	2002	2003	Укупно
Убијено	2	8	22	366	90	59	17	23	587
Повређено	6	13	39	532	432	123	86	91	1322
Отета лица	-	-	-	310	33	10	4	5	362
Укупно	8	21	61	1028	555	192	107	119	2091

У табелама 6 и 7 приказани су подаци о броју лица страдалих у терористичким нападима по структури жртава (цивили, полицајци, војници) и по националној структури страдалих цивила (Срба и Црногораца, Албанаца и осталих). Од укупно 2286 погинулих, повређених и отетих лица, њих 1665 били су цивили, 587 полицајци и 38 војници (табела 6). Према националној структури, од укупно 1665 страдалих (убијених, повређених и отетих) цивила је највише је Срба и Црногораца (1037), следе Албанци (402), док је укупан број страдалих грађана других припадности свега 226 (табела 7).

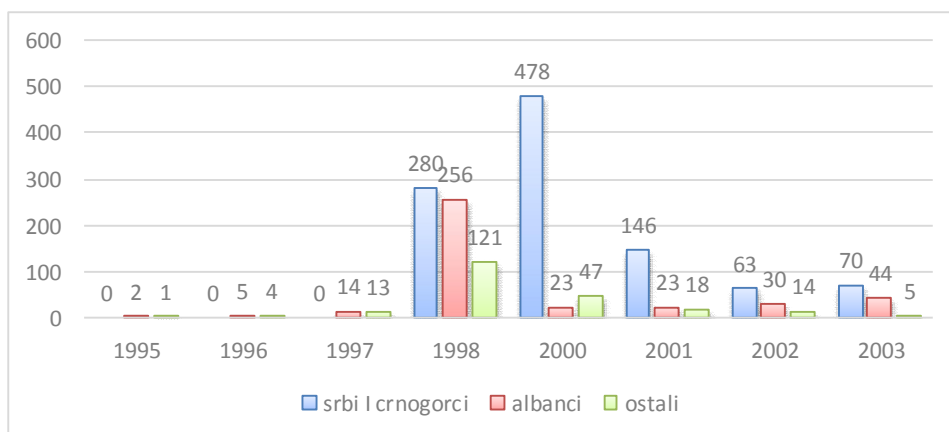
Табела 6. Бројна структура страдалих лица, по годинама и статусу од стране албанских терориста

Страдали	1995	1996	1997	1998	2000	2001	2002	2003	Укупно
Цивили	3	10	28	657	548	187	107	119	1665
Полицајци	4	9	38	513	7	5	-	-	587
Војници	-	-	-	38	-	-	-	-	38
Укупно	7	19	66	1204	555	192	107	119	2286

Табела 7. Бројна структура страдалих цивила по националној основи од стране албанских терориста.

Година	1995	1996	1997	1998	2000	2001	2002	2003	Укупно
Срби и Црногорци	-	-	-	280	478	146	63	70	1037
Албанци	2	5	14	256	23	23	30	44	397
Остали	1	4	13	121	47	18	14	5	223
Укупно	3	9	27	657	548	187	107	119	1657

Закључак

Историјским разматрањем проблема тероризма утврђено је да је тероризам рођен са историјом, али да се није увек тако називао, чиме је одложено успешно дефинисање овог политичког насиља. Пошто је тероризам један од чинилаца којим се угрожавају светски мир, безбедност држава, народа, људских живота као и животне средине неопходна је свестрана политичко-безбедносна активност како међународне заједнице тако и држава на изналажењу метода како би се савремени тероризам држао под контролом. Није реално очекивати да ће се у наредним деценијама искоренити тероризам, али се морају предузети све мере како би се спровеле припреме за тај велики догађај. Пошто насиље траје колико и људско друштво, нема реалних изгледа да ће доћи до ренесансних промена у 21. веку, тероризам ће постојати и трајати, и представљаће све већу опасност за човечанство.

Истраживања нових терористичких активности доводе до закључка да су поред осавремењене стратегије и тактике, терористи употребљавали и много савременија средства, а није искључена могућност да они употребе и средства за масовно уништавање.

Ако би се свет, уједињеним снагама супротставио тероризму, и на прави начин прилазио проблему који је досада за собом однео поприличан број људских живота, преоријентисао и занемарио све личне интересе и коначно почео да тежи општим интересима, можда би успео да започне ефикаснију борбу против тероризма и оних који га јавно и свесно као и оних који га тајно подржавају. Међутим, за успех у овом домену неопходно је, превазићи све несугласице и неслагања око појма шта је то тероризам, као и да тај појам буде означен подједнако на свим континентима и прихватљив од свих народа који су спремни да му се супротставе.

Време је, да најозбиљније схватимо могуће претње и да овом проблему приступимо крајње одлучно. Да би се упустили у "сукоб", неопходно је претходно одредити јединствена и општеприхватљива правила, која се састоје од законских норми и резолуција. На тај начин се успоставља јединствен систем означавања свих могућих активности које својим чином симболишу тероризам. Једино тако се може реализовати ефикасна и одлучна борба против највеће претње данашњице – тероризма.

ЛИТЕРАТУРА

Домаћи извори

1. Алексић, Ж Л., „Криминалистика“, Савремена администрација, Београд, 1982.
2. Бејатовић, С., „Кривично процесно право“, Службени гласник, Београд, 2010.
3. Гаћиновић, Р.: „Тероризам“, Драслар, Београд, 2005.
4. Дреџун, М.: „Изазови истине, Ал Каида на Косову и Метохији“ Београд, 2009.
5. Ђурђић, В., „Кривично процесно право-Посебни део“, Центар за публикације, Ниш, 2011.
6. В., Јовашевић Д., „Кривично право-Посебни део“, Номос, Београд, 2006.
7. Ђурђић В., Здравковић Љ., „Криминалистика“, Висока школа струковних студија за криминалистику и безбедност, Ниш, 2011.
8. Ђурђић Ђурђић В., Јовашевић Д., „Међународно кривично право“, Номос, Београд, 2003.
9. Јовашевић, Д., „Међународно кривично право“, Центар за публикације, Ниш, 2011.
10. Милошевић, М.: „Одбрана од тероризма“, Свет књиге, Београд, 2005.
11. Мијалковски, М.: „Тероризам и организовани криминал“, Факултет Безбедности, Београд, 2010.
12. Мијалковски, М.: „Тероризам“, ФЦО, Београд, 2004.
13. Мијалковски, М.: „Тероризам и противтерористичка борба“, Војна академија, Београд, 2003.
14. Матијевић М., Марковић М., „Криминалистика“, Правни факултет за привреду и правосуђе, Нови Сад, 2013.
15. Мијалковски М., Килибрада З.: „Геополитика и тероризам“, Научна књига, Београд, 2006.
16. Стајић, Љ.: „Основи безбедности“, Драганић, Београд, 2006.
17. Шкулић, М., „Кривично процесно право“, Правни факултет универзитета, Београд, 2011.
18. „Зборник Правног факултета Косовска Митровица“, 2/2015.

Страни извори

1. Барак-Ерез, Дафни.: „Тероризам и људска права:изазови основама правног покрета“, Правни факултет Београд, 2009.
2. Вилкинсон, П.: „*Terrorism versus democracy*“, Голден маркетинг, Загреб, 2002.
3. Даниловић, Неђо.: „Правно-организациони и безбедносни аспекти супротстављања организованом криминалу и тероризму“, Савез удружења правника Србије, 2008.
4. Тулио, Ф.: „Људска безбедност:Скривени психосоцијални корени тероризма и нуклеарна претња“, Центар за истраживање људске безбедности, 2007.
5. Хофман, Б.: „*Inside terrorism*“, Народна књига, Београд, 2000..

Законски текстови

1. Кривични Законик Републике Србије чл.391.

2. Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма, „Службени гласник Републике Србије“, бр. 20/09, 72/09, 91/10 и 139/2014.
3. Закон о изменама и допунама Кривичног законика из 2012.године.
4. Закон о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, корупције и других посебно тешких кривичних дела.
5. Закон о извршењу кривичних санкција, „Службени гласник Републике Србије“, бр. 85/05, 72/09 и 31/11
6. Закон о ограничавању располагања имовином у циљу спречавања тероризма, „Службени гласник РС“, бр. 29/2015.
7. Национална стратегија за борбу против прања новца и финансирања тероризма, „Службени гласник РС“, бр. 55/05, 65/08, 44/14.
8. Стратегија за превенцију и сузбијање тероризма, прања новца и финансирања тероризма.

Интернет адресе

1. <http://www.srbija.gov.rs/kosovo-metohija>;
2. <http://www.rts.rs/page/tv/sr/story/20/rts-1/51106/bombardovanje---put-u-rat.html>;
3. <http://www.zlocininadsrbima.com/DokumentarniFilm.aspx>;

САЖЕТАК

„Основне карактеристике тероризма и угроженост безбедности Републике Србије тероризмом“

Тероризам карактерише све епохе људског друштва. Током читаве историје, људи су примењивали различите терористичке тактике. С временом терористички акти добијају нове димензије, које постају све безобзирнији и бруталнији.

Савремени тероризам је доживео наглу експанзију између 1950. и 1970. године, када је примена насиља у политичке сврхе или за подизање друштвене свести постала популарна стратегија. У касним деценијама прошлог века тероризам се проширио ван граница националних држава, постао битан израз политичке воље и интернационални проблем. Тероризам као један од облика насиља, све више у савременом свету угрожава како унутрашњу, тако и међународну безбедност. Од 90-тих година уочљива је регрутација терориста широм света, као и успостављање терористичких кампова за обуку.

Свакако најважнија карактеристика тероризма је акт преношења одређене поруке, с обзиром да сам по себи не може произвести никакве друштвене промене. Друга карактеристика тероризма јесте страх или изазивање страха. Следећа карактеристика тероризма јесте аморалност самог чина. Тероризам представља кривично дело, и он је правом забрањен акт.

Жртве тероризма су најчешће недужна лица и тежи се изазивању страха и то не код жртве већ код шире групе људи. Терористички акт је неочекиван, извршен на упечатљив начин. Тероризам увек носи политичку поруку, исказивање жеље да се избори сецесионизам, промена друштвеног система, промена спољнополитичког курса и сл.

Несебична подршка албанским терористима која је кулминирала после размештања мисије ОУН на том привремено отетом делу територије Србије, има за последицу да је безбедност Србије у највећој могућој мери угрожена тероризмом. Албански тероризам на Косову и Метохији, као и у општинама Прешево, Бујановац и Медвеђа, повезан са разноврсним облицима организованог криминала, представља сталну опасност за безбедност грађана и политичку стабилност не само наше земље, већ и других држава у региону.

Кључне речи: тероризам, политички карактер, насиље, страх, транснационалност, безбедност, борба против тероризма.

ABSTRACT

„Basic characteristics of terrorism and jeopardized safety of the Republic of Serbia by terrorism“

Terrorism characterizes all epochs of the human society. Throughout the history, people applied different terrorist tactics. Over the time, terrorist acts have got new dimensions which became more ruthless and brutal.

Modern terrorism got the abrupt expansion between 1950 and 1970 when the application of violence in political purposes, or for the rising of political awareness, became a very popular strategy. During the last decades of the last century, terrorism has spread over the borders of national states, and it became the expression of political will and an international problem. In the modern world, terrorism, as a form of violence, jeopardizes both the interior and international safety. From the 90th, it was noticed that terrorists were recruited throughout the world as well as forming camps for their training.

Definitely, the most important characteristic of terrorism is conveying a certain message since it, by itself, cannot cause any social changes. The second characteristic of terrorism is fear or causing it. The next characteristic of terrorism is the amorality of the act itself. Terrorism is a criminal act, and it is a forbidden act by the law.

Most often, the victims of terrorism are innocent people, and the purpose of terrorism is to cause fear and not only among the victims but throughout the bigger masses of people. A terrorist act is unexpected and performed in a striking way. Terrorism always carries a political message, expressing the wish to accomplish secession, the change of the social system, the change of the foreign policy course etc.

Unselfish support to the Albanian terrorists, which culminated after the deployment of the UN mission on that temporarily taken part of Serbia, as a consequence has that Serbia's safety is significantly jeopardized. Albanian terrorism in Kosovo and Metohija, as well as in the municipalities of Presevo, Bujanovac and Medvedja, is connected to different forms of organized crime, and it represents the permanent danger for the safety of the citizens and political stability, not only for our country but for the other countries in the region as well.

Key words: terrorism, political character, violence, fear, trans-nationality, safety, fight against terrorism.

БИОГРАФИЈА СТУДЕНТА

Александар Стојановић, рођен је 19.08.1987. год. у Сурдулици. Основну школу „Јован Јовановић Змај“ и гимназију „Светозар Марковић“, завршио је са одличним успехом. Основне академске студије завршио је 2012. године на Факултету безбедности Универзитета у Београду са просечном оценом 7,50. У току основних академских студија учествовао је на семинару „Положај Србије на Балкану и њена неутралност у односу на НАТО“, који је организовала Амбасада Краљевине Норвешке и Факултет безбедности (који су изабрали 30 студената и професора са најбољим радовима и организовали им радну посету међународним безбедносним организацијама и интитуцијама(NATO, OSCE, ICTY, UNOG, EP, ICRC...)).

Мастер академске студије на Правном факултету Универзитету у Нишу уписао је школске 2015/16 године. Испите на мастер студијама положио је са просечном оценом 10,00.

Од језика говори енглески језик. Има положен возачки испит Б категорије.

ИЗЈАВА О АУТОРСТВУ И ОДОБРАВАЊУ ОБЈАВЉИВАЊА МАСТЕР РАДА

Изјављујем да мастер рад, под насловом „Основне карактеристике тероризма и угроженост безбедности Републике Србије тероризмом“

пријављен и одбрањен на Правном факултету Универзитета у Нишу:

- резултат сопственог истраживачког рада;
- да овај мастер рад у целини, нити у деловима, нисам пријављивао на другим факултетима, нити универзитетима;
- да нисам повредио ауторска права, нити злоупотребио на интелектуалну својину других лица.

Дозвољавам да се овај мастер рад чува у библиотеци и објави на сајту Правног факултета Универзитета у Нишу, са подацима о датуму одбране и комисији пред којим је рад брањен.

Аутор мастер рада: _____

У Нишу, _____

Потпис аутора

_____

**ИЗЈАВА О ИСТОВЕТНОСТИ ШТАМПАНОГ И ЕЛЕКТРОНСКОГ
ОБЛИКА МАСТЕР РАДА**

Име и презиме аутора мастер рада: Александар Стојановић

Наслов мастер рада: „Основне карактеристике тероризма и угроженост безбедности Републике Србије тероризмом“.

Ментор: Проф. др Војислав Ђурђић

Изјављујем да електронски облик мастер рада у pdf формату истоветан штампаном облику који сам предао Правном факултету Универзитета у Нишу.

У Нишу, _____

Потпис аутора

_____